

Verslag van een openbaar verhoor

De parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen heeft op 6 oktober 2022 **de heer Van Hoogstraten** als getuige gehoord, die werd bijgestaan door de mevrouw Vrisou van Eck.

Voorzitter: Van der Lee
Griffier: Israel

Aanwezige leden van de commissie: Van der Graaf, Kat, Kathmann, Kwint, Kuik, Van der Lee en Tielen.

Aanvang 13.30 uur.

De **voorzitter**:

Aan de orde is het verhoor van de heer Van Hoogstraten. Ik vraag aan de griffier om de heer Van Hoogstraten en zijn steunverlener naar binnen te geleiden.

(De griffier geleidt de getuige naar zijn plaats in de Enquêtezaal.)

De **voorzitter**:

Welkom, meneer Van Hoogstraten, dat geldt ook voor u, mevrouw Vrisou van Eck, hier bij de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen.

60 jaar aardgaswinning heeft Nederland veel gebracht, maar kent voor gedupeerden zeker schaduwkanten. De commissie onderzoekt hoe deze schaduwkanten hebben geleid tot het besluit om de aardgaswinning in Groningen te stoppen. Wij willen weten hoe de besluitvorming op cruciale momenten is verlopen, hoe private en publieke partijen hebben samengewerkt bij de gaswinning. Wij onderzoeken de aardbevingen, de ontwikkeling van kennis daarover, de afhandeling van schade veroorzaakt door de bevingen en het proces van het versterken van gebouwen in Groningen.

U bent een redelijk aantal jaren de CEO van Energie Beheer Nederland geweest. In die hoedanigheid willen wij u horen als getuige. U heeft ervoor gekozen om de belofte af te leggen en daarmee de gehele waarheid en niets

dan de waarheid te zullen zeggen. Om die reden verzoek ik u om even te gaan staan.

(In handen van de voorzitter legt de heer Van Hoogstraten de de belofte af.)

De **voorzitter**:

Dan staat u onder ede. U mag weer plaatsnemen.

Het verhoor met u wordt afgenomen door mevrouw Kat en mijzelf. Mogelijk gaat de heer Kwint ook nog enkele vragen aan u stellen. Is dat helder?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ja.

De **voorzitter**:

Dan gaan we beginnen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Meneer Van Hoogstraten, u werkt sinds 1997 in de gasector in Nederland en u bent sinds 2016 directeur van Energie Beheer Nederland, een staatsdeelneming die nauw betrokken is bij de gaswinning in Nederland. U bent ook voorzitter van de branchevereniging van gasbedrijven, KVGN. Voordat u overstapte naar EBN, was u directeur van TAQA Nederland, een staatsbedrijf uit Abu Dhabi dat onder meer eigenaar is van de gasopslag in Bergermeer. In dit verhoor willen we het met u hebben over de rol en de verantwoordelijkheden van EBN in het Groningse dossier, maar ook over de kosten en de baten van de afbouw van de gaswinning.

We willen eerst stilstaan bij uw vorige baan, bij TAQA, waar u van 2008 tot 2015 heeft gewerkt. Voordat u daar directeur werd, was u eerst directeur van Gasopslag Bergermeer, een commerciële gasopslag voor hoogcalorisch gas die toegankelijk is voor marktpartijen. Het opslaan van gas kan aardbevingen veroorzaken. In 2009 becijferde TNO dat daar een aardbeving met een magnitude van 3,9 op de schaal van Richter mogelijk is. In hoeverre waren de seismische risico's als gevolg van de activiteiten van TAQA voor u en het bedrijf acceptabel?

De heer **Van Hoogstraten**:

We hebben daar natuurlijk uitgebreid onderzoek naar gedaan, samen met TNO maar ook op basis van informatie van het KNMI. Op die basis hebben

we geoordeeld dat onder de juiste omstandigheden -- dat betekent dat het veld weer op druk gebracht zou worden en dat het boven de minimale druk zou blijven -- het risico op aardbevingen zeer klein zou zijn.

Mevrouw **Kat** (D66):

U zegt "minimale druk". Hoe ging u dan om met die risico's?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat werd zeer uitgebreid onderzocht. Daar zijn geomechanische modellen van gemaakt. Die hebben berekend dat bij die minimale druk de kans op beweging extreem klein zou zijn. We hebben daar risicoanalyses van gedaan en op die basis hebben we op een gegeven moment gezegd dat het verantwoord was om die gasopslag te ontwikkelen. Daarnaast hebben we ook nog maatregelen genomen om goed in de gaten te houden of er seismische beweging zou kunnen komen. Daar is een microseismisch netwerk voor gebouwd. Dat microseismisch netwerk heeft bevestigd dat er zeer beperkte gesteentespanningen waren en dat het veilig was om die gasopslag te opereren.

Mevrouw **Kat** (D66):

Na overleg met Staatstoezicht op de Mijnen, TNO en KNMI start TAQA in 2011 met een systeem om de bodembeweging bij de gasopslag te monitoren, het zogenoemde "verkeerslicht-veiligheidsmanagementsysteem". Bij aardbevingen met een magnitude van meer dan 1,5 op de schaal van Richter komt TAQA bijeen om maatregelen te bespreken om de bodembeweging te voorkomen of te beperken. Bij een beving van meer dan 3,5 sluit TAQA de gasopslag tot nader order. In hoeverre was het dan mogelijk om aardbevingen te voorkomen en te beheersen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Het belangrijkste punt is om goed te begrijpen hoe aardbevingen geïnduceerd door gaswinning kunnen ontstaan. Opslag is eigenlijk het tegenovergestelde; je brengt het veld weer op druk. Aardbevingen ontstaan doordat er spanningen in het gesteente komen door de depletie van het veld doordat de druk naar beneden gaat. Door met gasopslag het veld weer op druk te brengen, neem je eigenlijk die spanningen weg uit het gesteente en verminder je ook het risico op bevingen. Daardoor was het mogelijk om die gasopslag te gaan ontwikkelen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Hoe ging TAQA destijds om met mogelijke schades aan huizen door de gasopslag?

De heer **Van Hoogstraten**:

Daar hebben we een protocol voor afgesproken. Ik heb dat in afstemming met en op voorspraak van Stientje van Veldhoven gedaan, die toentertijd in de Kamer zat. We hadden het erover hoe we dat op een goede manier konden doen. Het protocol dat we afgesproken hadden, was dat mochten er toch bevingen zijn en schade ontstaan, de burgers direct geld konden krijgen om hun schades te repareren en dat we daarna pas zouden kijken of dat wel of niet rechtmatig was. Onderdeel van het protocol was dat we ook een nulmeting hebben gedaan, om in geval van schade die zo snel mogelijk te kunnen verhelpen. Dat vond ik ook belangrijk.

Mevrouw **Kat** (D66):

U zegt "maatregelen". Dan heeft u het er dus over dat er een nulmeting was, dat er meteen zou worden uitbetaald als er schade werd gemeld en dat er later pas zou worden gekeken of dat al dan niet rechtmatig was.

De heer **Van Hoogstraten**:

Ja.

Mevrouw **Kat** (D66):

In hoeverre verschilde de aanpak van TAQA van die van andere operators?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ik denk dat deze aanpak wel uniek was. Er zijn natuurlijk niet zo heel veel operators actief op het land in Nederland. TAQA was daar een van. Zeker met een project dat je ontwikkelt voor de komende 30 tot 50 jaar is het echt van belang om er heel goed afspraken over te maken, zodat er geen onduidelijkheid is, ook richting de omwonenden. Ik denk dat we daar toen wel iets nieuws hebben gedaan.

Mevrouw **Kat** (D66):

Heeft u de informatie, de kennis daarvan gedeeld, bijvoorbeeld met NAM?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee, ik had in die tijd heel weinig contact met de NAM. Ik was erg druk met de activiteiten bij TAQA. Behalve de discussie over schadeprotocolen waren

er natuurlijk ook veel andere zaken die toen veel aandacht hadden. Dus nee, ik heb dat niet met de NAM besproken.

Mevrouw **Kat** (D66):

Nee. Heeft u überhaupt destijds een reactie van NAM gekregen op de aanpak in Bergermeer?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat kan ik mij niet herinneren. Wij hadden niet veel contact, geloof ik.

Mevrouw **Kat** (D66):

Nee. Het was in die tijd dus niet zo dat NAM geïnteresseerd was in die nieuwe aanpak, van: hé, wat is dat systeem van verkeerslichten, is dat misschien ook voor ons van toepassing?

De heer **Van Hoogstraten**:

Het is in ieder geval niet met mij besproken. Er was toen een nieuwe projectdirecteur. Het kan zijn dat die wel contact heeft gehad met de NAM, maar ik in ieder geval niet.

Mevrouw **Kat** (D66):

Nee. Wat voor gevolgen had de aanpak van NAM in de periode voor en na Huizinge voor het maatschappelijk draagvlak van de activiteiten van TAQA en andere operators?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nou, een van de discussiepunten was natuurlijk de beving in Roswinkel. Daar hebben we natuurlijk naar gekeken om goed te begrijpen waarom die was geweest en of daar lessen uit geleerd konden worden die we ook konden toepassen op de geomechanische modellen van TAQA. Zoals ik zei, speelde dit voor Huizinge, dus die lessen konden we toen nog niet toepassen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Als u het heeft over schadegevallen aan huizen, om welke aantallen ging het dan?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nul.

Mevrouw **Kat** (D66):

Nul.

De heer **Van Hoogstraten**:

Er is een beetje bouwschade geweest; ik geloof dat er in totaal dertien gevallen zijn geweest die bouwschade hebben gehad. Die is ook vergoed. Maar gerelateerd aan bevingen zijn er geen schades geweest in de periode dat ik bij TAQA zat.

Mevrouw **Kat** (D66):

Nee. Dank u wel.

De **voorzitter**:

We gaan even door op een van uw nevenfuncties. Op 18 juni 2014 wordt u benoemd tot voorzitter van NOGEPA, de belangenorganisatie van Nederlandse olie- en gasbedrijven zoals NAM en TAQA. Tegenwoordig heten ze geloof ik Element.

De heer **Van Hoogstraten**:

NL.

De **voorzitter**:

Element NL. U was daar eerder vicevoorzitter. Wat ziet u als de toegevoegde waarde van NOGEPA?

De heer **Van Hoogstraten**:

NOGEPA, nu Element NL, was zeker in die tijd met name gefocust op het uitwisselen van operationele kennis op het gebied van veiligheid en samenwerken op het gebied van logistiek. Natuurlijk was er ook een rol in de discussie rond bijvoorbeeld schaliegassen. Dat speelde toen heel sterk. Met name de secretaris-generaal van NOGEPA had ook veelvuldig contact met Kamerleden daarover. Mijn rol als voorzitter in die tijd was het voorzitten van de vergaderingen maar ook het agenderen van issues.

De **voorzitter**:

U noemde hem al even, de secretaris-generaal, de heer Peters. Hij is in 2014 namens NOGEPA betrokken bij de zoektocht naar een nieuwe inspecteur-generaal van het Staatstoezicht op de Mijnen. Er moest gezocht worden naar een opvolger van Jan de Jong. Ik geloof ook dat hij het is die aan het ministerie van Economische Zaken voorstelt om Harry van der Meijden, die oud-directeur van Shell Nederland was, als kandidaat uit te nodigen. Uw secretaris-generaal is namens NOGEPA aanwezig bij het sollicitatiegesprek van de heer Van der Meijden. In hoeverre was u op de hoogte van de

deelname van de heer Peters aan de sollicitatieprocedure van de heer Van der Meijden?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ik denk dat hij dat wel heeft verteld. Ik kende de heer Van der Meijden niet; ik had hem ook niet eerder ontmoet. Ik was er zelf niet bij betrokken. Ik geloof inderdaad ... Ik denk dat hij mij ervan op de hoogte heeft gesteld dat hij aanwezig was geweest bij die sollicitatieprocedure.

De **voorzitter**:

De heer Van der Meijden heeft in zijn verhoor verklaard dat hij dat niet alleen ongemakkelijk vond, maar ook niet zuiver. Wat vindt u daarvan?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ik kan mij daar wel iets bij voorstellen. De inspecteur-generaal houdt toezicht op de sector. Dan is het inderdaad opvallend dat iemand van een branchevereniging aanwezig is bij de selectie van die inspecteur-generaal.

De **voorzitter**:

Waarom was dat eigenlijk?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ik weet het niet, want ik was daar niet bij betrokken.

De **voorzitter**:

Nee. Is dit later nog eens gebeurd, bij uw weten, bij andere vacatures?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ik zou het niet weten.

De **voorzitter**:

Oké.

Mevrouw **Kat** (D66):

Dan gaan we verder in de tijd. Op 1 maart 2016 bent u directeur van EBN, een bedrijf met ruim 150 medewerkers dat voor 100% in handen is van de Nederlandse Staat. EBN heeft de wettelijke taak om zich te richten op de opsporing en winning van olie en gas in Nederland. Maar wat is de rol van EBN bij de gaswinning in Groningen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Zoals u al zegt, heeft EBN een wettelijke taak die staat omschreven in artikel 82 van de Mijnbouwwet. Het eerste punt gaat om doelmatige winning en opsporing, planmatig beheer en de optimale afzet van koolwaterstoffen. Het tweede punt gaat over het uitoefenen van de rechten en de plichten en de verplichtingen binnen het gasgebouw. Daarnaast hebben we ook nog een rol bij het verstrekken van inlichtingen aan de minister op het gebied van energie en energiebeleid. Ten slotte heeft EBN ook nog, onder het derde lid van de Mijnbouwwet, aanvullende taken, zoals momenteel de ontwikkeling van geothermie, maar ook de ontwikkeling van een CO₂-opslagproject en verkenning van groen gas en waterstof.

Mevrouw **Kat** (D66):

Welk publiek belang dient EBN dan bij de gaswinning in Groningen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Het publieke belang dat EBN in ieder geval in mijn tijd, maar ik denk ook in de jaren daarvoor heeft gediend, was het financieel-economisch belang. Waar ik op moest letten, was het binnenkrijgen van de baten maar ook het doelmatig uitoefenen van de operaties, het letten op de kosten. Dat was ook primair de focus van EBN.

Mevrouw **Kat** (D66):

Hoe werd dat dan behartigd?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat werd behartigd in onze rol in de Maatschap, het College van Beheer van de Maatschap, waarbij wij met name actief waren in de budgetcommissie, de voorbesprekingen ervan. Maar ook de beoordeling van de kwartaalrapporten was erg belangrijk, want met het vaststellen van de kwartaalrapporten werden ook overschrijdingen meteen goedgekeurd, dus dat hielden we heel goed in de gaten.

Mevrouw **Kat** (D66):

Ja. Via EBN neemt de Staat ook deel in vrijwel alle olie- en gasactiviteiten in Nederland. Het gaat dan om een aandelenbelang van 40% of 50% in bijna 200 participaties. Wat is de rol van EBN als aandeelhouder bij deze participaties?

De heer **Van Hoogstraten**:

EBN is niet een aandeelhouder. Het zijn zogenoemde samenwerkingsverbanden. In die samenwerkingsverbanden hebben wij dan een belang van over het algemeen 40%; het is in de jaren negentig een tijdje 50% geweest. Dus het is niet zo dat wij participeren in 200 bedrijven; wij participeren in ongeveer 200 samenwerkingsverbanden, maar dat doen we bijvoorbeeld ook in 30 samenwerkingsverbanden op het gebied van geothermie en 7 op het gebied van Co₂-opslag.

Mevrouw **Kat** (D66):

Waarin zit dan voor u het verschil?

De heer **Van Hoogstraten**:

Sowieso is Groningen denk ik de belangrijkste en grootste samenwerking die er is. Het verschil is duidelijk dat we met de NAM als operator natuurlijk een zeer kundig technisch bedrijf hebben met een hele sterke achtergrond, ook als je kijkt naar Shell en Exxon die erachter zitten met hun grote corporate expertise. Veel van de andere samenwerkingsverbanden die we hebben, zijn vaak met wat kleinere bedrijven, de laatste tijd ook veel partijen, private equity, eigendompactijen, die heel specifiek in Nederland activiteiten hebben opgezet. Daarbij zijn wij wat meer en wat actiever betrokken, ook technisch-inhoudelijk en adviesmatig, omdat de specifieke kennis van de lokale ondergrond daar gewoon minder aanwezig is dan bijvoorbeeld bij de NAM. Daar doen wij dus naast de economische evaluaties ook bijvoorbeeld de geologische evaluaties en hebben we bijvoorbeeld ook in het kader van de opruimverplichtingen het initiatief genomen om een masterplan te maken om zorg te dragen dat uiteindelijk alle oude, in onbruik geraakte installaties doelmatig en milieuveilig worden opgeruimd.

Mevrouw **Kat** (D66):

Zegt u daarmee dat EBN bij die participaties eigenlijk technisch-inhoudelijker betrokken is dan bij de Groningse?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ja, dat klopt.

Mevrouw **Kat** (D66):

Hoe verhouden de zakelijke belangen van EBN als aandeelhouder zich met de publieke belangen bij de gaswinning in Groningen?

De heer **Van Hoogstraten**:

De belangen van EBN zijn alleen publiek; we zijn een beleidsdeelneming, dus niet echt een staatsdeelneming. Een staatsdeelneming wordt gestuurd op normrendementen, een beleidsdeelneming specifiek gericht op het uitvoeren van het beleid van een ministerie, in dit geval uitvoering van het energiebeleid. Dus ons belang is heel duidelijk het belang van het ministerie van EZK of de minister van EZK.

Mevrouw **Kat** (D66):

Voor uw komst in 2016 verschenen er diverse onderzoeken. De ene was van ABDTOPConsult in 2014 en de andere van de Algemene Rekenkamer in 2015. Ik wil even citeren uit het onderzoek dat ABDTOPConsult heeft uitgevoerd. "De grote financiële en publieke belangen die met EBN gemoeid zijn, rechtvaardigen een stevige nadruk op good governance en betere sturing vanuit het ministerie van Economische Zaken richting EBN." Een aanbeveling is dan ook: "EBN dient zich meer rekenschap te geven van het gegeven dat zij een beleidsdeelneming is en dient bij de uitvoering van haar wettelijke taken en andere activiteiten publieke overwegingen een prominentere rol te laten spelen." Ook de Algemene Rekenkamer concludeert dat EBN te weinig oog heeft voor de publieke belangen van de Staat. Waarom heeft EBN daar in het verleden te weinig oog voor gehad?

De heer **Van Hoogstraten**:

Voor mij is het moeilijk om deze vraag te beantwoorden, omdat het van voor mijn tijd is. Ik weet wel dat toen ik in 2016 begon, er al een aantal aanpassingen waren gedaan, ook naar aanleiding van het rapport van ABDTOPConsult. De interim-CEO die tussen mij en mijn voorganger zat, had al een aantal aanpassingen gedaan in de reguliere overleggen met het ministerie. Ook is het aandeelhouderschap van EBN op een andere plek belegd binnen het ministerie. Toen ik begon in 2016 -- het publieke belang heeft voor mij altijd voorop gestaan en dat stond het toen ook al -- was het voor mij dus heel duidelijk dat die situatie er niet meer zo was. Dat is later ook bevestigd. Er is recent nog een beleidsevaluatie gedaan door het ministerie van EZK op EBN die aangaf dat, ook terugkijkend op het rapport van ABDTOPConsult, dit sterk verbeterd is en dat EBN doeltreffend zijn publieke rol uitoefent.

Mevrouw **Kat** (D66):

Zegt u daarmee dat naar aanleiding van het rapport van ABDTOPConsult en van dat van de Algemene Rekenkamer, er intern uitvoering is gegeven aan

een van die aanbevelingen en dat dit was afgerond voordat u kwam als directeur?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ja, het was al afgerond of in ieder geval in gang gezet voor mijn komst. Dat heb ik denk ik verder uitgebouwd.

Mevrouw **Kat** (D66):

Dus het publieke bewustzijn was verbeterd toen u aantrad als directeur.

De heer **Van Hoogstraten**:

Absoluut. Ik denk dat elke EBN'er die je spreekt, ook zal zeggen dat in eerste instantie het publieke belang vooropstaat.

Mevrouw **Kat** (D66):

U zegt "het publieke belang." Wat verstaat u daaronder?

De heer **Van Hoogstraten**:

Het publieke belang is natuurlijk heel breed. Het publieke belang is in het geval van gaswinning lang het financieel-economisch belang geweest. Maar daarnaast is ook het publieke belang van inpassing in de omgeving en de relatie met je omgeving heel belangrijk. Nieuwe activiteiten die EBN ontplooit, zoals de Seismische Campagne Aardwarmte Nederland, waarbij we in 93 gemeentes en 7 provincies de ondergrond in kaart hebben gebracht, hebben we in heel nauwe samenwerking gedaan met de omwonenden en de gemeentes.

Mevrouw **Kat** (D66):

U zei net: we hebben het verbeterd en dat blijkt ook uit de evaluatie in een ander, later onderzoek. Toch lezen we in een NRC-artikel dat Energie Beheer Nederland, dat de publieke belangen in de gaswinning moet behartigen, zich in de praktijk gedraagt als commercieel energiebedrijf. Wat is uw reflectie daarop?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat herken ik niet. Als u de notulen van de verschillende CBM's en de CvG's leest, zult u ook zien dat wij altijd, en zeker in mijn tijd, het publieke belang hebben gediend.

De **voorzitter**:

Ik wil nog even terugkomen op een antwoord dat u gaf, de 200 participaties

waarin u een belang heeft maar waarvan u geen aandeelhouder bent, zoals u dat zei. Komt dat omdat achter die participaties misschien bedrijven zitten waar u meerdere participaties mee hebt of omdat het geen zelfstandige ondernemingen zijn? Kunt u dat nog even uitleggen?

De heer **Van Hoogstraten**:

De manier waarop partijen in de olie- en gasector samenwerken, is in zogenaamde joint ventures. Die joint ventures zijn samenwerkingsverbanden tussen olie- en gasbedrijven. Daarnaast is er een zogenaamde Overeenkomst van Samenwerking, een OvS, met EBN. Die OvS is vastgesteld door de minister en noch EBN, noch deze jointventurepartnergroepen kunnen ervan afwijken. In die OvS staat precies omschreven wat de rechten en de plichten van de verschillende partijen zijn. EBN is daarbij geen vergunninghouder, maar heeft wel een financieel-economisch belang in deze joint ventures, enerzijds om zorg te dragen dat de gasbaten goed richting de Staat gaan, maar anderzijds ook om toezicht te houden op het kostenniveau.

De **voorzitter**:

En daarom wordt het een "belang" genoemd en niet een ...

De heer **Van Hoogstraten**:

En geen aandeelhouderschap, nee.

De **voorzitter**:

U heeft al uitgelegd dat EBN een beleidsdeelneming is en dus primair publieke doelen moet dienen, in plaats van dat het een staatsdeelneming is, wat in principe een commerciële activiteit is waarmee rendement moet worden gemaakt.

De heer **Van Hoogstraten**:

Ja.

De **voorzitter**:

In dat kader: hoe vaak heeft u contact met het ministerie van Economische Zaken?

De heer **Van Hoogstraten**:

Bij de receptie kennen ze me heel goed; ik kom gemiddeld drie tot vijf keer per week op het ministerie. We hebben een reguliere relatie met EZK. EZK is onze aandeelhouder. Ze zijn onze beleidsmakers, ze zijn onze

subsidieverstrekker, ze zijn vergunningverlener en ze zijn ook nog toezichthouder. Dat is in verschillende departementen belegd. We hebben regelmatig gestructureerde overleggen zoals een aandeelhoudersoverleg of strategische overleggen. Maar er zijn ook vaak ad-hocoverleggen, zoals recent over de voorzieningszekerheid van gas; we zijn druk bezig geweest met het ministerie om zorg te dragen dat er voldoende gas is voor de komende winter.

De **voorzitter**:

Welk beleid van het ministerie voert u nou uit inzake de gaswinning Groningen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Het is lang beleid geweest om te focussen op de baten en de kosten, erop toe te zien dat er geen onrechtmatige kosten opgebracht werden. Daarnaast andere zaken die van belang waren, zoals discussies over bijvoorbeeld het vaststellen van de compensatie van een CEO van GasTerra.

De **voorzitter**:

Hoe verloopt die afstemming als het gaat om het beleid dat het ministerie graag ziet rond het Groningenveld en de inbreng die u heeft ook als participant in gremia van het gasgebouw?

De heer **Van Hoogstraten**:

Er zijn verschillende commissies binnen het gasgebouw. Je hebt de Adviescommissie van Aandeelhouders, je hebt een budgetcommissie, een aantal andere commissies. Gezamenlijk worden er elke keer adviesnotities voorbereid. Deze adviesnotities bespreken wij eerst binnen EBN. EZK maakt ook adviesnotities. Vervolgens bespreken we -- dat zijn dan ikzelf, onze financieel directeur en de regeringsvertegenwoordiger plus ondersteunende staf -- dit in gezamenlijkheid, gaan we door de hele agenda van het CBM of het CvG heen en stemmen dan af waar de prioriteiten liggen.

De **voorzitter**:

Dat is het College Beheer Maatschap aan de winningskant en het College van Gedelegeerde Commissarissen voor ...

De heer **Van Hoogstraten**:

Voor de verkoopkant.

De **voorzitter**:

Voor de verkoopkant, GasTerra. Hoeveel ruimte heeft u als directeur van EBN om aanpassingen voor te stellen op het beleid rond het Groningenveld dat het minister voor ogen staat? Welke ruimte heeft u daarin?

De heer **Van Hoogstraten**:

Belangrijk wat wij doen is ook het verstrekken van inlichtingen. Op basis van analyses die wij doen en inzichten die wij krijgen, delen wij die ook met het ministerie. Dan bespreken we inderdaad ook wat bijvoorbeeld de consequenties zouden kunnen zijn. Uiteindelijk gaat de minister over het beleid van het gasgebouw, van Groningen, en uiteindelijk moeten wij dat beleid uitvoeren. Maar we brengen natuurlijk wel de kennis en de informatie in die wij hebben, ter ondersteuning van beleidsvorming.

De **voorzitter**:

Beschikt u dan over andere kennis en meer kennis die u kunt inbrengen dan de operator?

De heer **Van Hoogstraten**:

In het geval van Groningen heeft de NAM natuurlijk veel meer kennis dan wij hebben. Ik bedoel, in de tijd dat ik begon, in 2016, werkten er bij de NAM inclusief aannemers bijna 6.000 mensen terwijl EBN in 2016 74 mensen had, waarvan er ongeveer 10 aan Groningen werkten. Dus ja, wij hadden niet de mensen en de middelen om alles te controleren. Vandaar dat onze focus was op de kosten en op de baten.

De **voorzitter**:

Is dat nog veranderd in de loop der tijd?

De heer **Van Hoogstraten**:

We hebben op een gegeven moment wel meer geïnvesteerd in kennis en ervaring om er zo, nadat de NAM op een gegeven moment zeer veel studies ging doen -- uiteindelijk is er voor bijna 150 miljoen euro aan studies uitgevoerd -- beter toezicht op te kunnen houden of die studies ook doelmatig werden gedaan.

De **voorzitter**:

Recent heeft de huidige staatssecretaris besloten om niet langer een regeringsvertegenwoordiger te sturen naar de Maatschap. Dat betekent dat EBN de alleenvertegenwoordiger is van het belang van de Staat. Heeft dat

nog geleid tot een andere benadering in hoe er beleidsmatig wordt afgestemd?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee. Die afstemming deden we al. Die is nu nog belangrijker geworden. Afgelopen week was er een vergadering van het College van Gedelegeerde Commissarissen. Daar kon de regeringsvertegenwoordiger niet aanwezig zijn. Ik heb toen alle spreekpunten meegenomen en ook ingebracht. Daar zit geen licht tussen.

De **voorzitter**:

Nee. Als ik het zo hoor, is het contact heel erg intensief. Dan is het nog wel onze vraag waarom EBN niet gewoon een uitvoeringorganisatie is van het departement. Waarom een hele aparte entiteit?

De heer **Van Hoogstraten**:

ABDTOPConsult heeft dat ook benoemd in zijn rapport uit 2014. Er is een aantal redenen. In 1963, bij de OvS Groningen, is Staatsmijnen aangewezen als vertegenwoordiger van de Staat in het gasgebouw. Dat heeft EBN later overgenomen; het is via Staatsmijnen en DSM Aardgas EBN geworden. Zoals gezegd participeert EBN ook al in bijna 200 joint ventures op het gebied van olie en gas. Specifiek voor Groningen speelt ook mee dat een uitvoeringsorganisatie of een dienst niet zelfstandig financiën kan aantrekken en ook geen vreemd vermogen. Dat kan ook niet via de Comptabiliteitswet, dus daar moet je een privaatrechtelijke organisatie voor hebben om dat belang in de gaswinning in Groningen te behartigen. Er is in 1963 voor gekozen dat dat een voorganger van EBN moest zijn en daarom zijn wij dat nu ook nog steeds.

De **voorzitter**:

Nog even terugkomend op wat u zei over de kennis die EBN inbrengt. Wij hebben gereconstrueerd in de verhoren dat de kennis over de ondergrond bij het departement nogal dun belegd was. Er was één geoloog in dienst bij de directie die daar in ieder geval vanaf Huizinge over ging. U had tien mensen erop zitten en toen er meer ging spelen, breidde u uit, zo zei u net, aan de kant van de kosten en de opbrengsten. Maar was het niet ook noodzakelijk dat EBN zich wat meer verdiepte in de ondergrondse kennis, ook om een goede counterpart te zijn of tegenwicht te kunnen bieden aan de expertise die bij de operator zat?

De heer **Van Hoogstraten**:

Wij hebben in die tijd -- dat is voor mijn tijd geweest, in 2015 al -- inderdaad geïnvesteerd om die kennis binnen te halen. We hebben ook een specialist op het gebied van geomechanische kennis binnengehaald en een zeer ervaren geologe. Maar dat was wel specifiek om de studies te kunnen beoordelen die de NAM had uitgezet, om zo te zien of de kosten rechtmatig werden gemaakt. Het was uiteindelijk aan het ministerie van EZK om beleid te ontwikkelen op het gebied van hoe om te gaan met Groningen. Zo waren die rollen verdeeld.

De **voorzitter**:

Wat zijn de consequenties van de structuur van EBN -- het is een besloten vennootschap -- voor het delen van informatie met het publiek, bijvoorbeeld via de Wet open overheid?

De heer **Van Hoogstraten**:

Momenteel is er een beroepszaak aan de gang, maar in principe vallen staatsdeelnemingen en beleidsdeelnemingen niet onder de Wet open overheid. Dus die informatie kan in principe ook niet worden opgevraagd. Maar zoals ik zei, speelt er nu nog een hoger beroep, naar aanleiding van een vraag om informatie rondom lokale gaswinning in Zuid-Holland.

De **voorzitter**:

Los van de intensieve contacten die u in afstemming ook hebt met het ministerie van Economische Zaken: in hoeverre heeft u ruimte om breder te lobbyen in de politiek, ook bijvoorbeeld bij de Kamer?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nou, wij lobbyen niet in de politiek. Wij delen informatie, dat vinden wij ook een publiek belang; Kamerleden hebben ingewikkelde en grote afwegingen te maken. Op het gebied van energie en energiebeleid leveren wij als nodig informatie, met name om ze te helpen op het gebied van het versterken van de kennis van het energiesysteem. Dat vind ik een hele belangrijke.

De **voorzitter**:

Worden er in de afstemming die u heeft met het ministerie over uw inbreng bij de Maatschap en ook bij het College van Gedelegeerde Commissarissen van GasTerra specifieke stemaanwijzingen gegeven door het ministerie? Of is dat niet nodig?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat is in ieder geval in mijn tijd niet gebeurd. Wel is het zo dat in de statuten van EBN staat dat zeker bij GasTerra wij niet mogen afwijken van de stem van de Staat. Daarvoor moeten we eerst toestemming van de minister vragen. Maar naar mijn weten is dat ook nog nooit gebeurd.

De **voorzitter**:

Nee.

De heer **Van Hoogstraten**:

Maar bij afwezigheid van de regeringsvertegenwoordiger wordt mij wel gevraagd om bijvoorbeeld specifieke punten in te brengen.

De **voorzitter**:

Oké.

Mevrouw **Kat** (D66):

Oud-minister van Economische Zaken Henk Kamp heeft tijdens zijn periode in het kabinet op verschillende punten kritiek geuit op de rol van EBN in het gasgebouw, bijvoorbeeld in een nota waarin hij schrijft -- ik citeer: "Ik zie niet wat de meerwaarde is van de Maatschap Groningen en van EBN. Zij maken het volgens mij slechts gecompliceerd en onoverzichtelijk. Vooralsnog lijkt het mij tijd om het hele gasgebouw eens goed door te laten lichten." Hij heeft dit ook in het openbaar verhoor aan de orde gesteld. Ik citeer: "EBN is een staatsdeelneming, maar die gingen toch behoorlijk hun eigen gang." Ook het eerdergenoemde ABDTOPConsult constateert in 2014 dat EBN een te vrije rolopvatting hanteert. Op welke manier hanteerde EBN een te vrije rolopvatting, denkt u?

De heer **Van Hoogstraten**:

Het was zoals u zegt voor mijn tijd, ik herken dit namelijk niet. Vanuit 2014 ging het over participatie van EBN in geothermie. Het interessante is dat toen ik naar mijn kennismakingsgesprek met de heer Kamp liep, samen met secretaris-generaal Maarten Camps, deze zei: Jan Willem, begin niet over geothermie. Ik kom daar binnen en het eerste wat Henk Kamp tegen mij zegt, is: goh, meneer Van Hoogstraten, wat zullen we met geothermie in Nederland gaan doen? Ik zei: ik ben blij dat u erover begint, want dat is namelijk de reden dat ik bij EBN ben gekomen; ik wil mij inzetten voor de verduurzaming van onze energievoorziening. We hebben toen ook eigenlijk vrij snel afspraken gemaakt over hoe EBN kan helpen om de sector te

versterken, hoe wij de ontwikkeling van geothermie kunnen helpen versnellen en hoe we dat allemaal kunnen verbeteren. Dus die opmerking van Henk Kamp herkende ik niet. De samenwerking met het ministerie is goed. We spreken met enige regelmaat en stemmen ook af met de minister. Ik heb de afgelopen zes jaar vier ministers en twee staatssecretarissen gehad. De relatie daarmee is prima.

Mevrouw **Kat** (D66):

In hoeverre is de aansturing vanuit Economische Zaken verbeterd als CEO van EBN?

De heer **Van Hoogstraten**:

Een van de belangrijkste punten is dat het aandeelhouderschap nu belegd is bij de secretaris-generaal. Ik denk dat dat het juiste niveau is. Verder hebben we vier keer per jaar strategisch overleg met de verantwoordelijke directeur-generaal. EBN heeft bij mijn komst in 2016 samen met het ministerie ook een nieuwe strategie ontwikkeld die ook door Henk Kamp is vastgesteld. Het afgelopen jaar hebben we een herijking van onze strategie gedaan, samen met klankbordgroepen van het ministerie. Ik heb afgelopen week ook nog met een aantal directeuren van het ministerie gezeten om te kijken hoe we die strategie vervolgens kunnen operationaliseren.

Mevrouw **Kat** (D66):

De heer Kamp zei ook dat de inbreng van de overheid door de constructie met EBN en het gasgebouw, ik citeer: "niet zo krachtig was als die zou kunnen zijn." Als voorbeeld noemde hij GasTerra, waar de overheid 10% van de aandelen direct in handen heeft en 40% indirect via EBN. Door deze getrapte constructie vormt de overheid volgens Kamp geen sterke macht. Herkent u deze kritiek?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee, die herken ik niet, want wij hadden gezamenlijk 50% belang in GasTerra; er konden geen besluiten genomen worden zonder deze combinatie. Dat is ook nooit gebeurd. Daarbij, zoals ik eerder al zei, staat in de statuten van EBN dat EBN niet anders kan stemmen dan de Staat. Dus wij trokken daar altijd nauw samen op.

Mevrouw **Kat** (D66):

In hoeverre is de positie van de Staat als aandeelhouder bij GasTerra volgens u verbeterd?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ik kan het natuurlijk alleen beoordelen sinds 2016. De primaire focus sinds 2016 is echt gefocust op: hoe kunnen we de gaswinning in Groningen verminderen? GasTerra heeft uit het verleden veel langlopende exportcontracten die ze op de een of andere manier moesten vervullen. We hebben samen opgetrokken om dat te verminderen, zodat bij het sluiten van het Groningenveld op een gegeven moment ook GasTerra als gasverkoopkantoor van Groningen beëindigd kan worden.

Mevrouw **Kat** (D66):

Wat was dan uw rol daarin?

De heer **Van Hoogstraten**:

De rollen die wij hadden binnen GasTerra, waren het delen van economische analyses en het met elkaar afstemmen welke positie we kunnen doen. Uiteindelijk waren alle discussies die over het gasgebouw gingen tussen de aandeelhouders van NAM en EBN, tussen de Staat en Shell en Esso.

Mevrouw **Kat** (D66):

Hoe beoordeelt u nu de positie van de overheid in het gasgebouw, vanuit uw ervaring als CEO van EBN?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ik denk dat het heel belangrijk is dat de overheid daarbij betrokken is. Vroeger was dat natuurlijk van groot belang vanwege de financiële aspecten van de gaswinning, de gasbaten. Nu nog veel belangrijker is de afbouw van de gaswinning en het zorgdragen dat de schadeafhandeling en de versterking goed geregeld worden. Daar kan alleen de overheid echt het voortouw nemen.

Mevrouw **Kat** (D66):

U zegt "het voortouw nemen". Is de positie dan verbeterd of verslechterd?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nou, ik denk dat de positie van de overheid een stuk sterker is geworden. De overheid stuurt nu bijvoorbeeld het IMG, het Instituut Mijnbouwschade Groningen, en de NCG, de Nationaal Coördinator Groningen, aan om zorg te dragen dat schades afgehandeld worden en de versterkingsopgaven gehaald worden.

De **voorzitter**:

Ik heb nog even een vraag. De worsteling voor de Staat op dit dossier was het afwegen van het veiligheidsbelang tegen het belang van de leveringszekerheid. In hoeverre was dat ook een worsteling bij EBN en hoe ging EBN daarmee dan om?

De heer **Van Hoogstraten**:

Zoals ik u zei, dient EBN als beleidsdeelneming het beleid van de Staat uit te voeren. Wij hadden als beleidsdeelneming ook geen winst- of rendementseisen vanuit de overheid. Voor ons was dat een gegeven. Daar hadden wij dus geen specifieke opvatting of mening over.

De **voorzitter**:

En de veiligheid?

De heer **Van Hoogstraten**:

Veiligheid is vanzelfsprekend, dat is inherent: je business moet veilig zijn. Daar hebben we ook in het gasgebouw regelmatig over gesproken.

De **voorzitter**:

Ja. Maar u zag wel dat het ministerie, de minister, daar beleidsverantwoordelijk in was, in de zin dat hij op een gegeven moment een keuze moest maken: op welk niveau leg ik de winning, gelet op het veiligheidsbelang én het leveringszekerheidsbelang? Had u daar dan ook adviezen over? Gaf u die? Of zei u: dat is niet onze verantwoordelijkheid, wij mengen ons niet in deze discussie?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee. De minister heeft een aantal andere organisaties die hem daarover adviseren: natuurlijk Staatstoezicht op de Mijnen, maar ook TNO, de Mijnraad en de Technische commissie bodembeweging. Die gaven dit soort adviezen zodat de minister inderdaad een weloverwogen oordeel kon geven. Dat was niet de rol van EBN. Die kennis en kunde hadden wij ook niet. Onze focus was echt puur voornamelijk op het financieel-economische belang van de Staat in de gaswinning.

De **voorzitter**:

Die rol had u niet en u had eigenlijk ook niet de capaciteiten om die rol te vervullen. U wilde zich er in die zin ook niet tussen mengen, omdat anderen ervoor verantwoordelijk waren.

De heer **Van Hoogstraten**:

Het was echt onze rol niet. Zoals ik eerder zei, hadden we ook de mensen en de middelen niet. Als de overheid dat anders had willen inrichten, had ze dat veel langer geleden moeten doen, maar in deze situatie waren er andere adviesorganisaties, die specifiek op dit onderwerp adviseren.

De **voorzitter**:

In dat kader. U had het net over de langlopende contracten. Die lopen voor vele jaren en vaak met buitenlandse afnemers van laagcalorisch gas. Op een gegeven moment wordt ook ingezet op het overhalen van die landen, of in ieder geval de partijen in de landen, om apparaten te gaan ombouwen zodat daar in de toekomst kan worden overgegaan van laagcalorisch gas op hoogcalorisch gas. Wat is dan precies de rolverdeling tussen EBN in GasTerra, de regeringsvertegenwoordiger in GasTerra, het beleidsverantwoordelijke departement en de organisatie GasTerra om met de contractpartijen de gesprekken over die afbouw aan te gaan? Wie doet wat?

De heer **Van Hoogstraten**:

De afbouw met Duitsland, Frankrijk en België is gedaan tussen de verschillende overheden. Daar heeft noch GasTerra noch EBN enige rol in gehad. Het proberen te heronderhandelen of het beëindigen van contracten gebeurt op de volgende wijze. De directie van GasTerra vraagt een zogenaamd onderhandelingsmandaat. Dat mandaat wordt eerst voorgelegd aan de Adviescommissie van Aandeelhouders en vervolgens wordt het ter besluitvorming neergelegd bij het College van Gedelegeerde Commissarissen. Dan wordt er op een gegeven moment een mandaat meegegeven en kan de directie van GasTerra in gesprek gaan met de andere partijen om te kijken of de contracten beëindigd kunnen worden. Veel van die contracten zijn nu beëindigd, maar twee hele grote laagcalorischgascontracten met Duitsland en met België zijn nog niet beëindigd.

De **voorzitter**:

Oké. In 2019 stelt de Hoge Raad dat EBN, ik citeer: "een aanzienlijk invloed" heeft op het beleid over de gaswinning in Groningen en dat EBN "als exploitant" aansprakelijk is voor de schade als gevolg van de gaswinning. De Hoge Raad baseert deze uitspraken op de afspraken uit de Overeenkomst van Samenwerking uit 1963, waarin staat dat NAM en EBN via de Maatschap Groningen gezamenlijk beleid voeren inzake het Groningenveld. EBN zit zoals genoemd in het College van Beheer Maatschap dat jaarlijks het plan van

opsporing en winning voor het Groningenveld vaststelt. NAM is gebonden aan de besluiten die het College van Beheer neemt. In hoeverre verschilde de zienswijze van de Hoge Raad met uw eigen opvatting over de rol van EBN?

De heer **Van Hoogstraten**:

Vanzelfsprekend respecteren we de uitspraak van de Hoge Raad. Wij zien het wel als een juridisch oordeel waarbij partijen dus direct EBN aansprakelijk kunnen stellen bij schade. EBN betaalt sowieso 40% van alle schade, of die nou via de NAM komt of direct, dus dat maakt dan geen verschil. In de OvS staat inderdaad iets over dat gezamenlijke beleid, maar in de praktijk wordt het beleid door de NAM voorgesteld. EBN heeft daar in de praktijk ook geen rol in. Dus zoals ik zeg respecteren wij de uitspraak van de Hoge Raad. Maar ook op dat moment in 2019 waren de schadeafhandeling en de versterking sowieso al in publieke handen gekomen, dus voor ons veranderde er op dat moment niet veel. Daarbij hadden wij sowieso niet de mensen en de middelen om zo'n rol in te gaan vullen als dat zou moeten. Maar EBN heeft in al die jaren nooit een moertje aangedraaid of een schop in de grond gestoken in Groningen.

De **voorzitter**:

U geeft aan dat het op dat moment al was overgegaan in publieke handen. Op zich is het nog steeds mogelijk, denk ik, om civielrechtelijk EBN op aansprakelijkheid aan te spreken. Is dat in de praktijk gebeurd?

De heer **Van Hoogstraten**:

EBN is een aantal keren gezamenlijk met de NAM aangesproken; ik geloof dat er in totaal twaalf zaken zijn geweest. EBN is nooit zelf een zaak begonnen. Elf van deze zaken zijn geschikt of gestopt. Het kan zijn dat EBN een of twee keer direct is aangesproken, maar die zijn later toch weer naar de NAM gegaan. Uiteindelijk maakt het voor EBN an sich geen verschil, want wij betalen sowieso 40% van de kosten. Als EBN direct wordt aangesproken, kunnen wij, en moeten wij ook, 60% van die kosten op de NAM verhalen.

De **voorzitter**:

Ja. Dat is nog onderdeel van het oorspronkelijke akkoord van samenwerking.

De heer **Van Hoogstraten**:

Ja, naast de OvS, de Overeenkomst van Samenwerking, is er ook een zogenoemde accounting procedure. In die accounting procedure is ook de

mogelijkheid van het recht van regres, waarbij EBN die kosten voor 60% op de NAM kan verhalen.

De **voorzitter**:

Zegt u nu dat er eigenlijk materieel gezien geen enkel effect is uitgegaan van deze uitspraak van de Hoge Raad?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nou, materieel gezien is er zeker voor Groningen geen effect geweest. Voor de andere 198 joint ventures is het ons niet helemaal duidelijk wat daar precies de positie is.

De **voorzitter**:

In hoeverre EBN daar ook mede-exploitant is, ja of nee.

De heer **Van Hoogstraten**:

Precies. Want EBN is een participatiemaatschappij; we doen altijd alles met en via anderen. We hebben niet de mensen en de middelen om op te treden als een exploitant. Dat is ook nooit de bedoeling geweest van de Mijnbouwwet.

De **voorzitter**:

Ja. Mijn vraag ging eigenlijk over het verschil in zienswijze tussen EBN en de Hoge Raad. Had u een andere zienswijze en waar bestond die dan uit?

De heer **Van Hoogstraten**:

Als je kijkt naar de OvS '63, dan staat daar duidelijk dat de NAM is aangewezen als de operator en ook als concessiehouder de enige vergunninghouder is. Tot 2016 hadden ze ook een zorgplicht. Dus ja, het was voor ons gewoon helder dat de NAM de operator, de exploitant, van het Groningenveld was. Maar op basis van de OvS en een interpretatie van het Burgerlijk Wetboek heeft de Hoge Raad beslist dat EBN als mede-exploitant gezien kan worden. Ja, dat is natuurlijk een besluit dat wij respecteren.

De **voorzitter**:

Komt dat mede doordat EBN net zo veel verantwoordelijkheid draagt, en ook met een belang vertegenwoordigd is in de Maatschap, als de andere partij?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nou ja, ik denk dat duidelijk is hoe de rollen in de Maatschap verdeeld zijn. NAM is de operator, EBN is een maat in de Maatschap maar heeft een

financieel-economische rol. Ik kan natuurlijk niet speculeren waarom de Hoge Raad tot dit oordeel is gekomen, maar ze hebben deze uitspraak gedaan.

De **voorzitter**:

Ja. Maar bent u het er nou wel of niet mee eens?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nou, zoals ik zeg: als de Hoge Raad een uitspraak doet, kan ik niet anders doen dan die respecteren.

De **voorzitter**:

Dat geldt voor iedereen, natuurlijk.

De heer **Van Hoogstraten**:

Ja.

De **voorzitter**:

Maar dat is eigenlijk niet mijn vraag.

De heer **Van Hoogstraten**:

Ja maar ... Eerlijk gezegd gaat het er niet om of ik het er wel of niet mee eens ben. De situatie is natuurlijk dat we aangewezen zijn als mede-exploitant maar a dat het in de praktijk geen impact heeft en b dat ook de rollen toch echt wel duidelijk anders zijn.

De **voorzitter**:

Er is natuurlijk door De Pous destijds voor een bijzondere constructie gekozen. Dat was in '63. Onze samenleving is in de jaren veranderd. Heeft dat niet mede een rol gespeeld in hoe de Hoge Raad nu oordeelt over iets wat in het verleden is afgesproken en heeft u dus begrip voor of bent u het misschien wel eens met de Hoge Raad dat het wat anders moet worden beoordeeld dan het destijds ooit is afgesproken?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ja maar de situatie is natuurlijk wel Zoals ik zei, waren er toen ik begon in 2016 bij de NAM, inclusief aannemers bijna 6.000 mensen. Wij deden dat met tien mensen. Ik weet dus ook niet hoe we dat anders hadden kunnen doen. Dan hadden er ook vanuit het ministerie wezenlijke beleidswijzigingen moeten komen.

De **voorzitter**:

Ja. Heeft deze uitspraak voor EBN nog andere consequenties gehad?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee, want zoals ik zeg: onder de OvS kan van de eventuele kosten die eruit voortvloeien weer 60% terugbelast worden naar de NAM.

Mevrouw **Kat** (D66):

De Hoge Raad stelt ook dat de positie van EBN zeer verweven is met de positie van NAM en dat EBN naast NAM als exploitant moet worden aangemerkt. In hoeverre trok EBN samen op met NAM?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nou, ik denk niet dat EBN optrok met NAM. We zaten samen in een maatschap. Dat was zeer formeel geregeld, met verschillende commissies, die allemaal genotuleerd werden. We hadden het College van Beheer van de Maatschap, waar zeg maar de budgetten werden vastgesteld en de belangrijke investeringsbeslissingen genomen werden. Daar vormden wij altijd eigenstandig ons oordeel.

Mevrouw **Kat** (D66):

Ja. Kwam het dan weleens voor dat u het niet eens was met de keuzes van NAM?

De heer **Van Hoogstraten**:

In de periode dat ik zelf in het gasgebouw zat, is het in ieder geval een aantal keren voorgekomen dat we daar wat stevige discussies hadden. Ik kan me de discussies vrij aan het begin herinneren over de reorganisatiekosten die NAM aan de Maatschap wilde belasten. Later is er ook nog een stevige discussie gevoerd over het intrekken door Shell van de 403-verklaring.

Mevrouw **Kat** (D66):

Op die 403-verklaring komen we uitgebreid terug. Waarom was u het niet eens met de kosten van die reorganisatie?

De heer **Van Hoogstraten**:

Op basis van de gebrekkige informatie die we in eerste instantie hadden gekregen, kregen we de indruk dat die kosten niet in lijn waren met de toen afgesproken transitievergoeding. Wij hebben ook andere participaties, waar

er ook aanpassingen, reorganisaties, waren geweest. Vergeleken daarmee vonden wij de vergoedingen bij de NAM wel erg ruimhartig, dus daar waren we niet zo blij mee. Onze rol is immers toch echt om vanuit het publiek belang te kijken of er geen onrechtmatige kosten aan de Maatschap worden doorberekend.

Mevrouw **Kat** (D66):

We zien in onze stukken ook dat NAM druk heeft uitgeoefend op EBN om te laten betalen. Op welke manier heeft NAM dat gedaan?

De heer **Van Hoogstraten**:

In de accountingprocedure staat: pay now, dispute later. Dus je móét betalen, maar je kunt wel later een dispuut beginnen. De NAM heeft al druk uitgeoefend om de budgetten goed te keuren, want met het goedkeuren van de budgetten geef je ook impliciet toestemming voor deze kosten. Dat hebben we niet gedaan. Ik heb toen op een gegeven moment ook aangegeven dat we op basis van de informatie die was verschaft, geen goedkeuring zouden gaan geven. Uiteindelijk heeft dat ertoe geleid dat we hebben afgesproken EY een extern onderzoek te laten doen om te kijken of die kosten inderdaad rechtmatig waren.

Mevrouw **Kat** (D66):

Wat was de rol van de aandeelhouders hierin?

De heer **Van Hoogstraten**:

U bedoelt Shell en Esso?

Mevrouw **Kat** (D66):

Ja.

De heer **Van Hoogstraten**:

Dit liep echt tussen EBN en de NAM. Shell en Esso hadden hierin geen rol.

Mevrouw **Kat** (D66):

Waarom was het relevant voor uw organisatie om dat onderzoek te laten uitvoeren?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nou, het was relevant omdat we echt zeker wilden weten dat alle kosten rechtmatig waren die aan de Maatschap werden doorberekend. Daar hadden wij een zorg over, dus dat wilden we gewoon laten uitzoeken.

Mevrouw **Kat** (D66):

Had het geschil consequenties voor de samenwerking?

De heer **Van Hoogstraten**:

Die is wel een tijdje wat gespannen geweest, ja.

Mevrouw **Kat** (D66):

Ja. Hoe merkte u dat?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ik kreeg op een gegeven moment een opmerking van de toenmalige directeur van de NAM. Hij zei: nou, als je het niet goedkeurt, dan stoppen we wel met de gaswinning.

Mevrouw **Kat** (D66):

Raakte u daarvan onder de indruk?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee. Ik heb toen gezegd: dat moet je vooral doen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Hoe ging u uiteen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nou ja, toen is er denk ik inderdaad op een gegeven moment toch wel een interventie ook van de andere aandeelhouders geweest om het toch te laten uitzoeken. Toen heeft EY ook toestemming gekregen om een boekenonderzoek te doen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Dus toen waren de aandeelhouders er wel bij betrokken.

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat was een discussie in een CBM-vergadering. Daar waren zij natuurlijk ook aanwezig.

Mevrouw **Kat** (D66):

Oké. EBN had ook veel contact met NAM over gerechtelijke uitspraken, bijvoorbeeld over de rechtszaak die woningeigenaren en corporaties tegen NAM hadden aangespannen over een schadevergoeding vanwege de waardevermindering van huizen. In maart 2018 laat u NAM weten dat u in

principe positief bent over het instellen van cassatie door NAM in een zaak over waardedaling. Waarom steunde u het instellen van cassatie door NAM in dezen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat klopt. Dat was naar aanleiding van: EBN dient voorzieningen te treffen voor toekomstige uit te betalen kosten. Dat doen we ook volgens de IFRS-standaard. Dat is een boekhoudstandaard. Je mag die voorzieningen alleen treffen als je helder en duidelijk kunt maken dat die kosten gaan komen. Voor schade en versterken was dat goed te onderbouwen richting de accountant, omdat dat zogenaamde "harde kosten" zijn. Er was wel verschil in jurisprudentie bij waardedaling, maar ook bij immateriële schade, over de vraag wanneer er wel of niet verhaal gehaald kan worden. Om die kosten als toekomstige voorzieningen te kunnen opnemen, moesten we gewoon meer duidelijkheid hebben van een gerechtelijke uitspraak dan de uitspraak van het hof van Assen en Leeuwarden. Daarom hebben we toen het voorstel om in cassatie te gaan gesteund. Ja, dat leidt tot een hoop extra juridisch gedoe, maar dat heeft natuurlijk uiteindelijk ook weer een hoop gedoe voor de Groningers opgeleverd, wat heel vervelend is.

Mevrouw **Kat** (D66):

Ja. U zegt: bij de beslissing om in cassatie te gaan, ging het ons erom, meer duidelijkheid te krijgen over de immateriële schade. Daarom vond u het belangrijk om in cassatie te gaan. In hoeverre heeft u rekening gehouden met de reactie van Groningers en de gevolgen voor het maatschappelijk draagvlak?

De heer **Van Hoogstraten**:

Natuurlijk hebben we daarmee rekening gehouden. Maar we moesten er ook zorg voor dragen dat we die middelen beschikbaar konden hebben zodat er ook betaald kon worden. Op die basis moesten we toch gewoon, helaas, door dat juridisch proces heen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Welk maatschappelijk belang dient u dan door in cassatie te gaan?

De heer **Van Hoogstraten**:

Het belang dat je er zorg voor draagt dat de middelen beschikbaar zijn om uit te betalen. EBN is georganiseerd als een privaatrechtelijke organisatie,

dus we moeten ons ook houden aan de IFRS-standaarden om die voorzieningen op te kunnen bouwen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Het ging u dus om het doelmatig besteden van geld.

De heer **Van Hoogstraten**:

Correct.

Mevrouw **Kat** (D66):

Wat was het standpunt van het ministerie van Economische Zaken over de eventuele cassatie?

De heer **Van Hoogstraten**:

Volgens mij zeiden ze dat ze het aan EBN lieten.

Mevrouw **Kat** (D66):

Dus u kreeg niet een aanwijzing of een direct verzoek van EZ om daarbij wel of niet iets te gaan doen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee. Naar mijn weten heb ik nooit een aanwijzing van het ministerie gehad.

Mevrouw **Kat** (D66):

Een andere zaak betreft een zaak ... Nou, hier gaat het dan over immateriële schade. Die zaak speelt in 2020. Ook hier stimuleert EBN NAM om in cassatie te gaan. Wat was in dit geval voor u de reden om er bij NAM op aan te dringen om in cassatie te gaan? EBN is in principe in dezen geen partij.

De heer **Van Hoogstraten**:

Nou, uiteindelijk is EBN via de kosten altijd een partij. Wij betalen 40% van alle kosten, dus de immateriële, maar ook de materiële kosten. Dus hier was het belang van EBN eigenlijk hetzelfde als bij de zaak waar we het net over hadden. Vanwege de doelmatigheid van de kosten moesten we voorzieningen treffen. Ik denk ook dat wij daar, zeker met de kennis van nu, te technocratisch in waren. In brede zin hebben we, denk ik, onvoldoende rekening gehouden met de gevoelens van de Groningers, de onmacht en de frustraties. Ik denk dat dat voor alle karakters in het gasgebouw geldt.

Mevrouw **Kat** (D66):

U zegt: we hebben ons technocratisch opgesteld. Was dat niet alleen richting de mensen in Groningen, maar ook richting NAM?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nou, ik denk dat we in ieder geval in de periode dat ik in het gasgebouw actief was, onze rol eigenlijk op dezelfde manier hebben ingevuld als daarvoor, namelijk focussen op de baten en de kosten, op het financieel-economisch belang van de Staat.

Mevrouw **Kat** (D66):

Ja. Oké.

De **voorzitter**:

Ik heb hier nog één vraag over. U heeft NAM tot tweemaal toe gestimuleerd om in cassatie te gaan, ook om een bepaalde juridische zekerheid te krijgen waardoor u verantwoord die kosten op zich kon nemen. Zat daar nog een druk achter? Wie controleerde uw boeken en drong er bij u op aan om dat op een adequate manier te doen?

De heer **Van Hoogstraten**:

PwC is onze accountant. Om voorzieningen te kunnen treffen, moet de accountant er voldoende zicht op hebben dat die kosten zich ook echt gaan materialiseren. Als je een voorziening neemt, houd je dat in op je nettowinst. Je zet die middelen dan opzij om in de toekomst te kunnen uitbetalen. Daar zijn strenge afspraken voor om ervoor te zorgen dat bedrijven niet zomaar geld opzij kunnen zetten. Over geld dat ze opzijzetten, betalen ze immers geen belasting. Dat doe je dan pas later.

De **voorzitter**:

Ja. En welk publiek belang is daar dan mee gediend?

De heer **Van Hoogstraten**:

Zoals ik zei: het belang zoals EBN dat heeft gedaan. Dat hebben we al die jaren gedaan. We waren gericht op echt het financieel-economisch belang voor de Staat. Daarvoor zagen we toe op kosten en doelmatigheid bij de gaswinning.

De **voorzitter**:

En de andere belangen? Leveringszekerheid? Veiligheid? De verantwoordelijkheid daarvoor lag bij andere partijen?

De heer **Van Hoogstraten**:

De minister had inderdaad andere partijen aangewezen voor die zaken. Bij de leveringszekerheid speelt GTS een belangrijke rol. En voor de veiligheid heb je natuurlijk verschillende organisaties, zoals Staatstoezicht, maar ook TNO, de Mijnraad, de Technische commissie bodembeweging.

De **voorzitter**:

Oké. Wat was de rol van EBN bij de winningsplannen die NAM opstelde?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ik heb begrepen dat die rol er voor mijn tijd eigenlijk niet was. Die winningsplannen werden mogelijk wel besproken in het CBM, maar EBN was daar niet bij betrokken. Ik heb begrepen dat mijn voorganger in 2013 op een gegeven moment heeft gevraagd om EBN daar meer bij te betrekken. Dus bij het winningsplan van 2016 heeft EBN ook meegekeken. Dat speelde in de periode waarin ik net was begonnen. Ik was op 1 maart 2016 begonnen en op 1 april 2016 moest het winningsplan ingediend worden. Dus we hebben daar meegekeken en we hebben ook hier en daar wat adviezen gegeven. Ook in de vergadering van het College van Beheer van de Maatschap van ik denk 29 maart of 30 maart hebben we erbij stilgestaan.

De **voorzitter**:

Dat was de eerste keer dat EBN dat op die manier oppakte?

De heer **Van Hoogstraten**:

Zo heb ik het begrepen, ja.

De **voorzitter**:

We zien dat in juni en juli 2016 inhoudelijke experts van EBN het Winningsplan 2016 van de NAM analyseren, en ook het advies van het Staatstoezicht op de Mijnen. Op basis van eigen analyses over de seismiciteit in Groningen constateren uw experts dat SodM in hun ogen eigenlijk te optimistisch is over de mate van beheersbaarheid van het Groningenveld, en dat de NAM eigenlijk nog geen systeem heeft om de kansen op aardbevingen te verminderen. Kunt u zich dat herinneren?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ik kan mij die notitie niet herinneren en ik weet ook niet of zij naar mij is gestuurd.

De **voorzitter**:

Ja ... Want mijn vervolgvraag zou zijn: als dat door uw eigen deskundigen wordt aangetroffen, wat is er dan met die informatie gebeurd richting NAM en SodM? Men heeft daar serieuze zorgen over.

De heer **Van Hoogstraten**:

Deze informatie is mij niet bekend. Het winningsplan is op 1 april ingeleverd, dus dit is daarna geweest.

De **voorzitter**:

Ja. In juni en juli analyseren zij dat. Wij vinden dat terug in de stukken. Dit is dus niet aan u voorgelegd?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee. In ieder geval niet dat ik weet.

De **voorzitter**:

Hebben uw technische mensen op werkvloerniveau contact met technische mensen van SodM en NAM?

De heer **Van Hoogstraten**:

Zeker met mensen van de NAM. Ik weet eigenlijk niet of er veel contact was met mensen van Staatstoezicht. Ongetwijfeld zal dat contact er af en toe wel geweest zijn.

De **voorzitter**:

Ja. Was dit een eenmalige actie, of zijn er meer seismische analyses gemaakt door deskundigen van EBN?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat weet ik niet. Uiteindelijk zijn er na 2016 geen winningsplannen meer ingediend. Vanaf toen is het productieniveau altijd door de minister vastgesteld.

De **voorzitter**:

Als ik u zo hoor, is het dus waarschijnlijk dat het niet meer is gebeurd. Of weet u het gewoon niet?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ik weet het niet.

De **voorzitter**:

In mei 2017 dient NAM een zienswijze in op het voornemen van de minister van Economische Zaken om de productie in Groningen met 10% te verlagen. NAM is tegen dat voornemen, vandaar dat ze die zienswijze indient. Uw asset manager wil deze zienswijze met NAM bespreken. Hij vraagt zich bijvoorbeeld af waarom NAM de sluiting van de Loppersumse clusters niet overweegt. Wat is daar uitgekomen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ook deze vraag kan ik niet beantwoorden; dat weet ik niet.

De **voorzitter**:

Was u dan helemaal niet betrokken bij dit type discussies over de risico's van de winning in Groningen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee. De technische discussies speelden voornamelijk tussen de technische mensen. Dit heb ik in ieder geval niet gezien in de voorbereiding voor de discussies in de Maatschap. Nee. In onze adviesnotities is dat niet naar voren gekomen.

De **voorzitter**:

Ik vind dat toch een beetje gek. U zit in de Maatschap. Uw eigen mensen hebben vragen bij activiteiten van de NAM en plannen die de NAM indient. Ze vragen zich af waarom de NAM niet overweegt om zelf te pleiten voor sluiting van het Loppersumse cluster op basis van hun analyses van seismiciteit. En het komt niet bij u terecht? Hoe kan dat nou?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat is een goede vraag.

De **voorzitter**:

U kunt mij niet helpen aan een mogelijke verklaring?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ik ga dit zeker inderdaad na vandaag verder uitzoeken. Ik ga uitzoeken waarom dat niet is gebeurd, want normaliter ... Ik beschouw de manier waarop wij omgingen met Groningen als zeer zorgvuldig. Alles werd goed

doorgewerkt en goed voorbereid in adviesnotities voordat wij inderdaad de overleggen hadden, en dit heb ik niet voorbij zien komen.

De **voorzitter**:

Nee.

Ik stel voor dat we even gaan schorsen.

De heer **Van Hoogstraten**:

Ja.

De **voorzitter**:

Ik verzoek de griffier om u en uw steunverlener even naar buiten te geleiden.

De vergadering wordt van 14.33 uur tot 14.45 uur geschorst.

De **voorzitter**:

We gaan weer verder. Ik geef het woord aan mevrouw Kat.

Mevrouw **Kat** (D66):

GasTerra kent een bonusbeleid, waarbij afhankelijk van de gestelde targets aan het einde van het jaar een bonus wordt toegekend aan de top van het bedrijf. Als lid van het College van Gedelegeerde Commissarissen stemt u ook in met de targets. Tot 2017 was de eerste van die targets gekoppeld aan het zo dicht mogelijk benaderen of behalen van het gestelde productieplafond voor het Groningenveld. Wat vond u ervan dat dit een target was?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat vond ik geen goede target, want we waren erop gericht om de gasproductie in Groningen te verminderen. Toen we het gesprek daarover hadden, had de regeringsvertegenwoordiger de dag ervoor ook nog een mail naar de andere leden van het CvG gestuurd. Hij heeft mij bij de telefonische vergadering die we daarover hadden, ook gevraagd om het standpunt toe te lichten, omdat hijzelf afwezig was. Dat heb ik ook gedaan. Ik heb ook aangegeven dat we dat niet verstandig vonden. De heer Dierikx had het jaar ervoor trouwens al dezelfde opmerking gemaakt, maar daar is toen op de een of andere manier door GasTerra toch niets mee gedaan. Dus hebben we toen wel duidelijk gemaakt dat het zo toch echt niet verder kon. Uiteindelijk hebben we dat drie dagen later tijdens de reguliere CvG-vergadering ook zo

aangepast, ook terugwerkend zo aangepast, dat het niet zou meetellen voor de vaststelling van de variabele beloning van de CEO in de organisatie.

Mevrouw **Kat** (D66):

Ik ga even het proces tot dan toe stap voor stap door, zodat we inderdaad toekomen aan de vraag hoe die discussie verliep en hoe uiteindelijk tot dat besluit werd gekomen. In eerdere verhoren is meermaals benoemd dat het ministerie van Economische Zaken dit specifieke target wilde schrappen. U gaf het zelf al aan, en de heer Dierikx deed het een jaar eerder. In het verhoor van gisteren met de heer Gaastra spraken we hier ook over. In februari 2017 speelt dit vraagstuk opnieuw, naar aanleiding van Kamervragen van het lid van Tongeren. Iets meer dan een week later vindt dan die extra telefonische vergadering over de targets van GasTerra plaats. De heer Gaastra kon, zoals u net verklaarde, zelf niet bij deze vergadering aanwezig zijn, en machtigde ú. Welke instructie kreeg u specifiek van hem mee voor die vergadering?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat was eigenlijk gelijk aan de e-mail die hijzelf de dag ervoor al had gestuurd aan de andere leden van het CvG. Het was aan mij om er zorg voor te dragen dat dit ook in de notulen opgenomen werd en dat dit ter besluitvorming werd voorgedragen. Er werd toen ook het besluit genomen dat het niet mee zou tellen. Ook hebben we afgesproken om de andere onderdelen van de matrix die tot de bonusberekening zou leiden, tijdens het reguliere overleg van het CvG vast te stellen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Maar wat was de onderbouwing van die instructie? Wat waren de redenen om dat niet meer te willen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nou, omdat het niet gepast is dat je mensen in tijden dat je de gaswinning wilt terugdringen, een incentive gaat geven om toch zo veel mogelijk gas te winnen.

Mevrouw **Kat** (D66):

En hoe verliep die discussie tijdens die telefonische vergadering?

De heer **Van Hoogstraten**:

Die was best stevig. GasTerra had op dat moment geen CEO. Er was een

CEO ad interim, die daar vrij stevig in stond. Ook de olies, Shell en Esso, hadden daar moeite mee, zeker omdat het een aanpassing met terugwerkende kracht was. Maar uiteindelijk heeft iedereen ermee ingestemd om het niet te doen, omdat het in die situatie echt niet te verkopen was om iemand een incentive te geven om zo veel mogelijk gas te winnen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Was er nog een verschil tussen Shell en Esso?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nou ... Ik kan me herinneren dat de heer De Jong in eerste instantie aangaf dat hij zich wel kon vinden in die aanpassing.

Mevrouw **Kat** (D66):

Waren ze dan snel overtuigd van uw inbreng?

De heer **Van Hoogstraten**:

De heer Gaastra had natuurlijk de dag ervoor al een e-mail gestuurd met een duidelijke reden waarom hij het onverstandig vond. Dus ik geloof dat we uiteindelijk drie kwartier aan de telefoon hebben gezeten.

Mevrouw **Kat** (D66):

Wat was dan het argument van Shell en Esso om daar in eerste instantie nog drie kwartier aan te wijden?

De heer **Van Hoogstraten**:

De voornaamste reden was dat ze het onzorgvuldig vonden dat het ook met terugwerkende kracht niet meegenomen werd.

Mevrouw **Kat** (D66):

Het ging dan voornamelijk om het met terugwerkende kracht niet meer van toepassing laten zijn van de bonusbepaling op de medewerkers.

De heer **Van Hoogstraten**:

Ja.

Mevrouw **Kat** (D66):

We zien ook dat het CvG regie wilde houden op wat de minister hierover aan de Tweede Kamer meedeelde. Het wilde ook inzage krijgen in de antwoorden voordat deze verstuurd werden. Hoe gebruikelijk was deze gang van zaken?

De heer **Van Hoogstraten**:

De enige toezegging die gedaan was, was dat de CvG-leden het antwoord van de minister zouden zien. Ze hadden geen inspraak of regie. Ik heb dat verder niet meegemaakt, nee.

Mevrouw **Kat** (D66):

Maar in het CvG was wel afgesproken dat het antwoord dat de minister naar de Kamer toe zou sturen, eerst langs het CvG ging?

De heer **Van Hoogstraten**:

Of als eerste weet ik niet, maar wel dat het ook gedeeld zou worden met het CvG.

Mevrouw **Kat** (D66):

En heeft u dat vanuit het CvG eerder ontvangen dan dat het werd meegedeeld aan de Kamer?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee, dat kan ik mij niet meer herinneren.

Mevrouw **Kat** (D66):

Welke relatie was er eigenlijk met die Kamervragen van Van Tongeren op dat moment?

De heer **Van Hoogstraten**:

Zoals we al hadden vastgesteld, was het een jaar eerder al opgebracht door de heer Dierikx. Dit punt speelde dus sowieso al. Ik denk dat de Kamervragen van mevrouw Van Tongeren dit nog een keer extra hebben versterkt en nog urgenter hebben gemaakt, om er in ieder geval zorg voor te dragen dat dit niet meer zou gebeuren.

Mevrouw **Kat** (D66):

U zegt: drie kwartier discussie, de stemverhouding is 50-50. Wat gaf dan uiteindelijk de doorslag?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ik denk dat we gewoon duidelijk hebben gemaakt dat het niet maatschappelijk verantwoord was om het zo te doen. Iedereen zag dat ook wel in. De tijden binnen de Maatschap waren toentertijd, in 2016, al sterk veranderd. De keuze om de gaswinning terug te dringen was al gemaakt.

Mevrouw **Kat** (D66):

Ja, oké.

De **voorzitter**:

We willen het met u ook graag hebben over de 403-verklaring voor NAM, die Shell in het verleden had afgegeven. Deze verklaring houdt in dat Shell garant staat voor de schulden van NAM uit rechtshandelingen. Uw organisatie krijgt begin 2017 lucht van het voornemen van Shell om deze verklaring in te trekken. Hoe kwam u daarachter?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ik denk dat onze treasurer daar in een overleg met Shell achter is gekomen omdat het daar zijdelings benoemd is. Hij heeft dat in ieder geval bij ons onder de aandacht gebracht via een notitie. Ik vond dat zorgelijk. Daarom hebben we dat vervolgens ook verder binnen EBN besproken. We hebben ook om juridisch advies gevraagd, om de ontstane situatie te duiden. Toen hebben we besloten om dat op te brengen tijdens de daaropvolgende vergadering van het College Beheer Maatschap.

De **voorzitter**:

Welke risico's zag u, welke zorgen had u specifiek?

De heer **Van Hoogstraten**:

De 403-verklaring is een garantstelling van een moederbedrijf voor zijn dochterbedrijf. Het intrekken van die 403-verklaring was niet zozeer met terugwerkende kracht, want je blijft aansprakelijk voor de activiteiten die in het verleden hebben plaatsgevonden. Daarnaast staat in de OvS Groningen ook nog een clause dat Shell en Esso zich eraan verbinden om de financiële stabiliteit van de NAM in stand te houden. Maar voor toekomstige situaties, voor dingen die later ontstaan of tot kosten kunnen leiden, zou het intrekken van de 403-verklaring dus betekenen dat je dan niet meer volledig aansprakelijk bent voor de activiteiten van die dochter.

De **voorzitter**:

Dat kwam ook uit dat juridische advies?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ja, dat kwam uit dat juridische advies.

De **voorzitter**:

Was dat een extern advies?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat was een extern advies. Wij hebben dat voor de zekerheid ook extern laten testen, ja.

De **voorzitter**:

U kwam er dus eigenlijk bij toeval achter dat het voornemen er lag van Shell om die 403-verklaring in te trekken. U agendeert dit ook in het College Beheer Maatschap. Zou dit onderwerp ook in de Maatschap behandeld zijn als u dit niet ontdekt had?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat denk ik niet.

De **voorzitter**:

Wat vond u van de verklaring die Shell gaf toen u dit agendeerde?

De heer **Van Hoogstraten**:

De verklaring van Shell was dat ze het moesten intrekken vanwege de Europese transparantieregels, die zouden voorschrijven dat de NAM een eigen jaarverslag zou moeten maken en dat dat in strijd zou zijn met een 403-verklaring van een moedermaatschappij. Volgens onze juristen was dat niet zo, en kon je wel degelijk een eigenstandig jaarverslag maken en kon het moederbedrijf nog steeds een garantie afgeven voor het dochterbedrijf. Wij vonden het dus een belangrijk punt om te bespreken in het CBM en hebben daar een actiepoint van gemaakt.

De **voorzitter**:

In formele zin: kon Shell deze verklaring intrekken zonder daar de Maatschap in gekend te hebben?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat denk ik wel.

De **voorzitter**:

Heeft de Maatschap ermee ingestemd dat Shell doorging op dit pad?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee. Het is niet in stemming geweest. Wel denk ik dat er door dit aan te

kaarten ... In de Kamer is er een hoorzitting geweest, waarbij ook Shell en Esso uiteindelijk toegezegd hebben dat ze aansprakelijk blijven voor de activiteiten van de NAM in de toekomst.

De **voorzitter**:

Maar dat was in de tijd pas veel later ...

De heer **Van Hoogstraten**:

Ja, dat was een tijd later.

De **voorzitter**:

... nadat de registratie van het intrekken van die verklaring bij de Kamer van Koophandel door iemand was gezien, waardoor het in de media kwam en er ophef ontstond. Heeft u in de Maatschap geprobeerd de meerderheid mee te krijgen om Shell te bewegen dit niet te doen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Een van de rollen van EBN is om ook dit soort zaken te agenderen. Zoals gezegd was het geen beslissing van de Maatschap. Shell kan dit zelf doen. Maar we hebben natuurlijk wel duidelijk aangegeven dat dit voor ons echt een ongewenste situatie was. Daar was de regeringsvertegenwoordiger het mee eens.

De **voorzitter**:

Hoe reageerde Exxon op dit voornemen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Exxon had er denk ik niet expliciet een mening over. Exxon had namelijk geen 403-verklaring richting de NAM. Dus die hadden daar niks apart mee, nee.

De **voorzitter**:

Uiteindelijk wordt die verklaring dus ingetrokken ...

De heer **Van Hoogstraten**:

Ja.

De **voorzitter**:

... en heeft Shell een verklaring gegeven. U noemde 'm al: wijzen naar Europese richtlijnen en regels rond jaarrekeningen. Daar was echter ook een

andere route mogelijk, zoals u schetste. Heeft Shell nou wel of niet uw bezorgdheid weggenomen?

De heer **Van Hoogstraten**:

De belangrijkste bezorgdheid is weggenomen op het moment dat er in de Kamer aan de parlementaire vertegenwoordigers is aangegeven dat zowel Shell als Esso niet weg zullen lopen voor hun verplichtingen. Ik was er erg blij mee dat die uitspraak is gedaan.

De **voorzitter**:

Maar u had dus nog zorgen na de bijeenkomst van de Maatschap, want daar was geen toezegging gedaan om het niet door te zetten. Volgens onze tijdlijn was die toen ook al ingetrokken, als ik mij goed herinner.

De heer **Van Hoogstraten**:

Volgens mij is die pas in juni ingetrokken, terwijl deze vergadering op 6 april 2017 was.

De **voorzitter**:

Oké. Dus zij was nog niet ingetrokken.

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee.

De **voorzitter**:

Maar die zorgen zijn pas weggenomen toen publiekelijk in de Kamer door mevrouw Van Loon werd verklaard dat Shell garant zou blijven staan?

De heer **Van Hoogstraten**:

Zeker, ja.

De **voorzitter**:

Welke consequenties had het intrekken van die verklaring nou voor de onderlinge verhoudingen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nou, de onderlinge verhoudingen zijn altijd professioneel geweest. Maar wij hebben er vanuit EBN altijd echt op gefocust dat de kosten doelmatig zouden zijn. Ja, daar hebben we af en toe best stevige discussies over gehad. Maar dat was ook onze rol.

Mevrouw **Kat** (D66):

In 2018 sluiten het ministerie van Economische Zaken, Exxon en Shell een akkoord over de afbouw van de gaswinning en de financiering van de schadeafhandeling en versterking: het Akkoord op Hoofdlijnen. In hoeverre was EBN betrokken bij dit akkoord?

De heer **Van Hoogstraten**:

Eigenlijk alle discussies over het gasgebouw gingen tussen de aandeelhouders van enerzijds EBN en anderzijds de NAM, dus de Staat en Shell en Esso. EBN was niet betrokken bij het Akkoord op Hoofdlijnen en was daar ook geen partij in. We hebben wel inlichtingen verstrekt zodat de minister, of in ieder geval het ministerie, voldoende informatie had om de gesprekken met Shell en Esso te voeren.

Mevrouw **Kat** (D66):

U zegt: inlichtingen verstrekt. Heeft u ook suggesties gedaan en wijzigingen voorgesteld?

De heer **Van Hoogstraten**:

Wij hebben de teksten niet gezien voordat het klaar was, maar we hebben wel op basis van de teams die daarmee bezig waren, zowel de interne teams als de externe teams, zoals KPMG en de landsadvocaat, op het gebied van financieel-economische analyses er bijdragen aan geleverd.

Mevrouw **Kat** (D66):

Informatie verschaft, een bijdrage geleverd: in hoeverre heeft EBN dan pogingen gedaan om meer betrokken te raken bij die onderhandelingen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Toen ik net bij EBN werkte, half maart 2016, heb ik tijdens het strategisch overleg aangeboden om mee te praten, maar het was duidelijk dat de Staat zei: dit is een beleidsverantwoordelijkheid; dit ligt bij het ministerie. Daar was geen behoefte aan.

Mevrouw **Kat** (D66):

Er was vanuit het ministerie geen behoefte aan dat u deelnam aan die onderhandelingen.

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee. Waarschijnlijk bij Shell en Esso ook niet.

Mevrouw **Kat** (D66):

Hoe was u betrokken bij de afspraak over de garantie die is opgenomen door Shell en Exxon over de betalingen voor schade en versterking?

De heer **Van Hoogstraten**:

Daar waren we niet bij betrokken.

Mevrouw **Kat** (D66):

Is het logisch dat u er dan niet bij betrokken raakt?

De heer **Van Hoogstraten**:

Zoals ik zei, gingen de discussies over het gasgebouw tussen de aandeelhouders van NAM en van EBN. NAM was er ook niet bij betrokken. Het waren echt Shell en Esso en de Staat die deze gesprekken voerden.

Mevrouw **Kat** (D66):

Is het dan logisch dat er geen garantie voor EBN is opgenomen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat vond ik inderdaad opvallend. Na het lezen van het Akkoord op Hoofdpijnen heb ik wel aangegeven dat er wel afspraken staan over garantiestelling van Shell en Esso, maar niet van EBN. Later heeft de minister in een Kamerbrief aangegeven dat hij zorg zal dragen dat EBN te allen tijde aan zijn verplichtingen kan voldoen, want EBN moet 40% van alle kosten dragen die voortvloeien uit de kosten van de Maatschap.

Mevrouw **Kat** (D66):

Dat is er achteraf ingefietst.

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat is later gedaan. We hebben dat op een gegeven moment, zeker in september 2020, nog een keer aangekaart. In 2020 waren de gasprijzen heel erg laag. Het eigen vermogen van EBN is ook altijd erg laag geweest. We hadden een solvabiliteit van slechts 4%. We maakten ons zorgen of wij wel in de toekomst aan onze verplichtingen konden voldoen. Toen heeft de minister uiteindelijk ook in de Voorjaarsnota opgenomen dat er 1,9 miljard euro beschikbaar gemaakt zou worden als het nodig was om EBN financieel te ondersteunen om aan zijn verplichtingen te kunnen voldoen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Als u wel aan tafel had gezeten, had u dat dan voorgedragen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ik zat er niet aan tafel, dus dat zou speculeren zijn. Dat was ook niet de rol van EBN.

Mevrouw **Kat** (D66):

Wanneer hoorde u dat EBN moest betalen voor het opkopen van zogenaamd "kussengas" uit Alkmaar, een van de onderdelen uit het akkoord?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat hoorden we nadat het Akkoord op Hoofdlijnen was getekend.

Mevrouw **Kat** (D66):

Betekende dit dat u eigenlijk geconfronteerd werd met dat besluit?

De heer **Van Hoogstraten**:

EBN is een beleidsdeelneming. Wij voeren het energiebeleid van de minister uit. Ik zie dit ook echt als een uitvoering van het energiebeleid. Het is een financiële afspraak tussen de aandeelhouders van EBN en de NAM. Die loopt dan via EBN. Uiteindelijk komen alle inkomsten die EBN krijgt, ten goede aan de samenleving. EBN keert alle dividenden uit. Op die manier wordt dat geregeld.

Mevrouw **Kat** (D66):

Hoe is het dan logisch dat u dat moet betalen zonder dat u dat van tevoren weet?

De heer **Van Hoogstraten**:

Het heeft niet met logica te maken. Er zijn gewoon privaatrechtelijke afspraken gemaakt tussen Shell, Esso en de Staat. Op deze manier moeten die uitgevoerd worden.

Mevrouw **Kat** (D66):

Hoe was EBN betrokken bij de opvolgers van de overeenkomst, zoals het interim-akkoord en Norg?

De heer **Van Hoogstraten**:

Niet.

Mevrouw **Kat** (D66):

Heeft u toen erop aangedrongen om mee te onderhandelen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee. Het was duidelijk dat de discussies over het gasgebouw gingen tussen de Staat en Shell en Esso. Daar waren de NAM en EBN niet bij betrokken.

Mevrouw **Kat** (D66):

In april en juli 2017 signaleerden u en uw collega tijdens een vergadering van het College van Beheer Maatschap dat EBN te laat op de hoogte is van belangrijke ontwikkelingen, zoals het op afstand plaatsen van NAM, maar ook een NAM-rapport over de aardbeving in Slochteren en het beroep van NAM tegen de verlaging van de gaswinning. Hoe kan het dat EBN door NAM later werd geïnformeerd, terwijl EBN samen met de NAM de Maatschap Groningen voert en daarin 50% van de stemmen heeft?

De heer **Van Hoogstraten**:

Daar heb ik ook weleens stevige gesprekken over gehad. Ik heb ook richting de NAM-directeur aangegeven dat ik verwachtte dat wij dezelfde informatie kregen die hij ook deelde met de andere aandeelhouder van de NAM: Esso. Daar was de directeur van Esso het met me eens. Maar dat ging niet altijd vanzelf.

Mevrouw **Kat** (D66):

Wat was de reactie van de NAM-directeur toen u dat aangaf?

De heer **Van Hoogstraten**:

Meestal was het zo dat hij zei: dat zijn operationele handelingen; onder de OvS hoeven we daar geen informatie over te verschaffen. Maar alle zaken die financiële impact hebben, moeten wel degelijk verschaft worden aan EBN.

Mevrouw **Kat** (D66):

Wat waren uiteindelijk de gevolgen voor EBN van de late informatievoorziening?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dan wordt het lastiger om keuzes te maken. Dit betekent dat besluitvorming uiteindelijk vertraagd raakt.

Mevrouw **Kat** (D66):

Wat hebben Exxon en Shell met uw zorgen en suggesties gedaan?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat was een discussie tussen mij en de NAM, niet met Shell en Esso.

Mevrouw **Kat** (D66):

Als u zegt "discussie met NAM", begreep de directeur dat?

De heer **Van Hoogstraten**:

Zeker.

Mevrouw **Kat** (D66):

Maar toch moest u tekenen voordat u het eigenlijk wist?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ja. Dat heb ik wel vaker moeten doen.

De **voorzitter**:

We willen graag nog even ingaan op de kostenverdeling in de Maatschap Groningen. EBN is voor 40% aandeelhouder in de Maatschap, zoals u al een paar keer heeft benadrukt, en NAM voor 60%. Wat betekent dit voor de kosten die NAM maakt?

De heer **Van Hoogstraten**:

EBN heeft recht op 40% van de baten, maar moet ook 40% van de kosten betalen. Daarom is het van belang om dat goed in de gaten te houden.

De **voorzitter**:

In welke mate draagt, naast EBN, de Staat nog bij aan kosten?

De heer **Van Hoogstraten**:

Kosten zijn aftrekbaar voor bijvoorbeeld de MOR en de Vpb. Dus uiteindelijk worden kosten indirect weer ten laste gebracht ...

De **voorzitter**:

De "MOR" is de meeropbrengstenregeling?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ja, sorry. Dat is de meeropbrengstenregeling. Maar die kosten komen uiteindelijk natuurlijk ook ten laste van de Staat, indirect. Dat betekent dat je minder baten krijgt.

De **voorzitter**:

En in relatie tot de vennootschapsbelasting?

De heer **Van Hoogstraten**:

Een lagere winst betekent ook een lagere vennootschapsbelastingbetaling. Maar dat ging via de Belastingdienst. De meeropbrengstenregeling ging ook via de Belastingdienst. Wat via de EBN-boeken ging, ging zeg maar over het 40%-aandeel.

De **voorzitter**:

Als onderdeel van het Akkoord op Hoofdlijnen komt per 1 januari 2018 de meeropbrengstovereenkomst te vervallen en worden er nieuwe afspraken gemaakt over de financiële afdrachten. De consequentie hiervan is dat de Staat, via EBN ofwel rechtstreeks, en rekening houdend met afdracht van winstbelasting, ongeveer drie kwart -- 73% om precies te zijn -- van alle kosten van de NAM voor zijn rekening neemt. Hebben deze aanpassingen voor EBN geleid tot een verandering in het aandeel in de kosten van NAM?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee, bij EBN is dat 40% gebleven. Als de Staat in totaal 73% van de kosten betaalt, is dat 40% via EBN en 33% via de verrekening van kosten, met de verschillende belastingregelingen.

De **voorzitter**:

De Maatschap mag alle kosten die zij maakt aftrekken van de gasbaten. En EBN ziet daarop toe?

De heer **Van Hoogstraten**:

Daar ziet EBN op toe, ja.

De **voorzitter**:

Hoe ziet EBN daarop toe?

De heer **Van Hoogstraten**:

Wij zien dus toe op de doelmatigheid. We hebben een zogenaamde budgetcommissie, die de kwartaalrapporten beoordeelt. Die kwartaalrapporten zijn zeer uitgebreide financiële rapporten. Het is ook echt belangrijk om dat te doen, want met het vaststellen van het kwartaalrapport stem je dus ook in met eventuele kostenoverschrijdingen of budgetwijzigingen. Daar maken wij gedegen analyses van. Vervolgens

worden er ook nog vragen gesteld. Op een gegeven moment komt de budgetcommissie met een advies richting EBN om wel of niet positief in te stemmen.

De **voorzitter**:

Dat is het proces. Eerder in het verhoor hebben we het gehad over de kosten van een reorganisatie waar u nog anders tegen aankeek en dat de toenmalig directeur zelfs dreigde de gaswinning te stoppen. Dat was denk ik een vrij loos dreigement, gelet op de reactie die u gaf. Zijn er andere voorbeelden waarbij NAM toch meer probeerde te salderen met de gasbaten dan u wenselijk achtte?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat is zeker wel voor mijn tijd geweest. Daar weet ik onvoldoende details van. Maar er zijn in het verleden wel discussies over geweest. Sterker nog, er is in het verleden ook een rechtszaak geweest hierover.

De **voorzitter**:

Waar ging die over?

De heer **Van Hoogstraten**:

Die ging volgens mij over een extra pensioenvoorziening die Shell wilde opnemen. Maar zoals gezegd was dat ruim voordat ik bij EBN was begonnen, dus de precieze details ken ik niet.

De **voorzitter**:

Maar in die tijd waren er eigenlijk helemaal geen issues?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nou, wij hebben natuurlijk vrij lang discussie gehad over verschillende reorganisatiekosten. We zagen natuurlijk dat heel veel kosten eerst via het CVW liepen en later via de Tijdelijke commissie mijnbouwschade en toen weer via NCG en IMG. Dat waren kosten waar ook de NAM geen invloed op had. Dus die werden gewoon voor 40% doorbelast.

De **voorzitter**:

Wat gebeurt er dan in de situatie dat de gasbaten op jaarbasis lager zijn dan de jaarlijkse kosten voor schade en versterken?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dan zullen bedrijven een aanvulling moeten doen uit hun eigen vermogen.

De **voorzitter**:

In hoeverre kan EBN dat?

De heer **Van Hoogstraten**:

EBN heeft sinds 2012 voorzieningen opgebouwd om dat te kunnen doen. Er is op dit moment voor bijna 2 miljard euro aan voorzieningen. We hebben in het verleden ook al bijna 3 miljard euro uitgekeerd op verschillende plekken. Deze voorzieningen blijven we ook opbouwen, maar dat kunnen we natuurlijk alleen doen als die voldoende onderbouwd zijn en onze accountant ons daar toestemming voor geeft. Daarom is het ook van belang dat EBN voldoende solvabiliteit heeft. In het verleden lag de solvabiliteit van EBN heel erg laag, namelijk op 4%. Dat was indertijd ook geen probleem omdat de financiële baten uit de verschillende activiteiten zodanig hoog waren dat er weinig financiële risico's waren. We hebben nu met het ministerie van Economische Zaken afgesproken om de solvabiliteit naar 25% te brengen, zodat we ook bij eventuele prijsschokken, als zeg maar de gasbaten afnemen, voldoende middelen beschikbaar hebben om aan onze verplichtingen te kunnen voldoen.

De **voorzitter**:

De opgebouwde voorzieningen bij EBN zijn ruim 2 miljard, zei u.

De heer **Van Hoogstraten**:

Ja.

De **voorzitter**:

Is dat exclusief de garantstelling die de minister in de brief heeft opgeschreven na het afsluiten van het akkoord?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat klopt. Dat is exclusief de garantstelling die de minister heeft afgesproken.

De **voorzitter**:

Als het gaat om de mogelijkheden van NAM om in die situatie de rekening te blijven betalen, houdt EBN dan ook toezicht op de mate waarin NAM in staat is om dat te doen en op de vermogenspositie en de voorzieningen die de NAM opbouwt?

De heer **Van Hoogstraten**:

De NAM heeft vanzelfsprekend ook voorzieningen opgebouwd, maar daarnaast hebben Shell en Esso zich garant gesteld voor de NAM, om zorg te dragen dat die de kosten kan dragen. Op die basis zal de NAM zeker aan al haar verplichtingen niet alleen kunnen, maar ook moeten voldoen.

De **voorzitter**:

We hebben de afgelopen dagen met meerdere getuigen gesproken over de onderhandelingen die zijn gevoerd, maar ook over de situatie dat er passende zekerheden moeten worden gezocht op het moment dat het gasveld helemaal dicht is. Dat raakt mogelijk ook weer aan EBN. Wordt u betrokken bij hoe het nu in de laatste fase ook financieel afgewikkeld moet worden?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee, wij zijn niet betrokken bij de definitieve financiële afwikkeling. Dat gebeurt echt tussen de aandeelhouders van NAM en EBN. Maar tegelijkertijd zorgen wij wel dat we voldoende middelen beschikbaar houden, ook in de fase na het sluiten van het Groningenveld.

De **voorzitter**:

Zoals u ongetwijfeld bekend is, is er ook onenigheid tussen NAM en het ministerie over de betaling van de facturen met betrekking tot schade en versterken. Van al die facturen die naar NAM gaan, moet u 40% betalen. Heeft u altijd alle facturen betaald?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ja. De accountingprocedure is heel stellig: pay now, dispute later. De facturen die we van de NAM krijgen, hebben we altijd betaald. We mogen ook alleen betalen als we een factuur krijgen. Als de NAM geen factuur stuurt, kunnen we ook niet betalen.

De **voorzitter**:

En NAM stuurt de facturen waar ze een discussie over heeft met de Staat niet door?

De heer **Van Hoogstraten**:

De eerste hebben ze wel doorgestuurd -- dat was een foutje van de NAM -- dus die hebben we ook keurig netjes betaald. Daarna heeft NAM maar 60%

van de facturen doorgestuurd en konden wij ook maar ons 40%-aandeel daarvan betalen.

De **voorzitter**:

Heeft u die facturen ook weleens gezien?

De heer **Van Hoogstraten**:

Die facturen? Dat gaat allemaal digitaal. Die worden binnen een andere afdeling goedgekeurd.

De **voorzitter**:

U stelt verder ook geen eisen daaraan?

De heer **Van Hoogstraten**:

In de accountingprocedure staat precies omschreven waaraan de facturen moeten voldoen. Wij staan onder scherp toezicht van onze accountant en kunnen alleen facturen betalen als die daadwerkelijk ontvangen zijn.

De **voorzitter**:

Maar uw accountant heeft nog niet geklaagd over de kwaliteit van de facturen die u heeft doorgestuurd gekregen van de NAM?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee.

De **voorzitter**:

Oké. Dat is helder. Dank. Dan gaan we verder.

Mevrouw **Kat** (D66):

In het Akkoord op Hoofdpijnen zijn afspraken gemaakt over de garantstelling van Shell en Exxon voor NAM, maar alle toekomstige kosten voor schade en versterken komen dus voor 40% bij EBN terecht. Dat gaat om een grote kostenpost, die in de toekomst verder kan groeien. Brengt deze situatie de vermogenspositie van EBN in gevaar?

De heer **Van Hoogstraten**:

In september 2020 maakten wij ons daar wel zorgen over. EBN had in dat jaar namelijk voor het eerst in zijn bestaan een verlies geleden. De extreem lage gasprijzen en de hoge kosten hebben tot een verlies geleid. Ook onze solvabiliteit was onvoldoende. Dat hebben we ook met onze aandeelhouder besproken. Die heeft vervolgens met het ministerie van Financiën afgestemd

dat er a een brief naar de Kamer ging dat EBN ondersteund zou worden om aan zijn toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen en b om middelen beschikbaar te stellen in de Voorjaarsnota. Gezien de veranderde gasmarkten, met name in het afgelopen jaar, waarin dit heeft geleid tot extreem hoge gasprijzen, hebben we een extra voorziening kunnen opbouwen en zullen we geen gebruik hoeven te maken van de middelen die het ministerie beschikbaar wilde stellen. Tegelijkertijd hebben we onze solvabiliteit naar 25% kunnen brengen, zodat we voldoende weerbaarheid hebben om aan al onze verplichtingen te kunnen voldoen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Hoe schatte het Rijk bij het maken van de afspraken de gevolgen van de kosten in voor de financiële positie van EBN? Want toen waren de gasprijzen toch niet zo hoog als nu?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee. We hebben gezien, met voortschrijdend inzicht, dat de schattingen voor versterken en schade significant zijn gestegen. Dit betekent ook dat we onze voorzieningen significant hebben moeten bijstellen. Dat was op een gegeven moment reden voor zorg of er wel voldoende middelen beschikbaar waren. Maar dat is nu op orde.

Mevrouw **Kat** (D66):

Als u zegt "op orde om aan die verplichtingen te voldoen", heeft u het over een extra voorziening en de solvabiliteit van 25%.

De heer **Van Hoogstraten**:

Correct.

Mevrouw **Kat** (D66):

In 2021 zijn afspraken gemaakt met het ministerie van Financiën over het aanvullen van het vermogen van EBN met een bedrag van maximaal 1,7 miljard euro. Waarom was deze aanvulling toen nodig?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat ging over dit. Dat was naar aanleiding van het verzoek in september 2020, maar het is in de Voorjaarsnota 2021 zo benoemd.

Mevrouw **Kat** (D66):

Oké. Dus nu is het eigenlijk op orde.

De heer **Van Hoogstraten**:

Het is nu op orde, ja, maar in het afgelopen budget heeft de minister nog een klein beetje voor 2028 gereserveerd omdat dan mogelijk een klein tekort zou ontstaan.

Mevrouw **Kat** (D66):

Oké. Hebben deze aanpassingen en aanvullingen nog consequenties voor andere activiteiten van EBN?

De heer **Van Hoogstraten**:

Deze middelen worden gerealiseerd door de kleineveldengasproductie. Dat komt niet meer uit Groningen, maar uit de kleine velden. Het is mogelijk dat we op een gegeven moment extra vreemd vermogen moeten aantrekken als we verdere investeringen erin willen doen. Sowieso zijn de gasbaten ook apart gehouden. De nieuwe activiteiten die we ontplooiën op het gebied van geothermie en CO₂-opslag, gaan niet uit de gasbaten. Daar is andere financiering voor georganiseerd, samen met het ministerie.

Mevrouw **Kat** (D66):

Kunnen we daarmee concluderen dat de Staat opdraait voor een groot deel van de uiteindelijke betalingen van de facturen die de Staat zelf aan NAM stuurt?

De heer **Van Hoogstraten**:

Uiteindelijk betaalt EBN, en zijn rechtsvoorgangers, al bijna 60 jaar 40% van de kosten. Maar EBN heeft natuurlijk ook 40% van de baten gehad. Volgens onze berekeningen heeft EBN bijna 142 miljard euro aan gasbaten opgeleverd de afgelopen 60 jaar.

Mevrouw **Kat** (D66):

Het antwoord op de conclusie dat de Staat opdraait voor het betalen van die facturen is eigenlijk ja.

De heer **Van Hoogstraten**:

De Staat heeft ook een groot gedeelte van de baten gekregen en betaalt nu ook een gedeelte van die kosten.

Mevrouw **Kat** (D66):

Oké, duidelijk.

De **voorzitter**:

We gaan naar de actualiteit. Inmiddels wordt de gaswinning uit het Groningenveld steeds verder beperkt en is de planning om het Groningenveld op korte termijn helemaal te sluiten. Wat betekent sluiting van het Groningenveld voor de portefeuille van EBN?

De heer **Van Hoogstraten**:

Groningen is natuurlijk altijd een heel belangrijk samenwerkingsverband geweest, maar in de tussentijd werken wij met bijna 200 andere joint ventures op het gebied van kleine velden en de CO₂-opslagen waar we nu mee bezig zijn. Het zijn grote investeringsprojecten die we doorlopen. Het sluiten van Groningen heeft daar geen significante impact op.

De **voorzitter**:

We zien ook recent het besluit van het kabinet om het Groningenveld op de waakvlam te zetten. Tegelijkertijd is er een publieke discussie ontstaan, ook door de actuele ontwikkelingen: de hoge prijzen, mede ingegeven door de oorlog die Rusland in Oekraïne is begonnen. Hoe stelt EBN zich op in de discussie over al dan niet toch weer gas winnen uit Groningen?

De heer **Van Hoogstraten**:

EBN stelt zich daar niet in op. Dat is ook niet aan ons. Eerder zei ik dat EBN een beleidsdeelneming is. Wij volgen het energiebeleid van de minister. Het is aan de minister om daar een afweging in te maken. Wij zijn daar niet bij betrokken en gaan er ook niet over.

De **voorzitter**:

Vindt u dat er wel een terechte afweging is gemaakt? Of heeft u daar ook geen mening over?

De heer **Van Hoogstraten**:

Zoals ik zei, gaan wij daar niet over. Waar we wel over gaan, en waar we ook zijn gevraagd om te helpen, is de voorzieningszekerheid van gas in Nederland. Wij vullen nu bijvoorbeeld Gasopslag Bergermeer om zorg te dragen dat er voldoende gas is de komende winter. Dat is een aanvullende publieke rol, maar dat is ook naar aanleiding van het sluiten van Groningen. De balansfunctie die Groningen heel lang voor Nederland heeft gehad, is weggefallen, dus je moet die op andere manieren gaan organiseren. Dat is ook een uitvoering van het energiebeleid van het ministerie.

De **voorzitter**:

Zijn er nog andere stappen, zoals die u net noemde, die EBN onderneemt om bij te dragen aan het oplossen van de actuele problematiek?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat zijn vaak ook wel weer financieel-economische stappen. Naast het vullen van Bergermeer heeft GasTerra de opdracht om de andere bergingen te vullen: Norg, Grijpskerk en de piekgasinstallatie in Alkmaar. EBN verschaft het werkkapitaal om dat mogelijk te maken. Dat gaat om echt heel veel geld.

De **voorzitter**:

U noemde aan het begin van het verhoor dat EBN naast gaswinning actief is op andere terreinen: geothermie, groen gas, waterstof. Waarom is EBN nodig bij die onderdelen van de energietransitie?

De heer **Van Hoogstraten**:

Het is niet zozeer de bedoeling dat EBN participeert in dit soort zaken om daar financieel voordeel voor de Staat uit te halen. Dat mag misschien ooit zo het idee zijn geweest met de OvS Groningen, maar nu zitten we echt in andere tijden. Vanwege de verduurzaming van onze energievoorziening, maar ook het minder afhankelijk maken van gasgebruik, moeten we als samenleving echt meer gaan inzetten op alternatieven voor het gebruik van gas. De hele transitie daarnaar is weerbarstig. Het is verstandig om publieke organisaties in te zetten om de transitie in eerste instantie in gang te zetten. Een fantastisch voorbeeld is Porthos, CO₂-opslag, waar EBN samen met Gasunie en Havenbedrijf Rotterdam het initiatief heeft genomen om dit project te gaan realiseren, dat commerciële partijen niet wilden of niet konden. Nu Porthos tegen investeringsbeslissingen aan gaat, zien we dat we bij het opvolgende project, Aramis, nu ook samen met commerciële partijen werken, die ook zien dat we door de publieke organisatie toch een soortement drempel voor deze markttoetreding hebben weggenomen. Daardoor krijg je wel die versnelling. Dat zie je ook met geothermie, waar de sector nog veel harder moet gaan groeien, omdat de warmtevoorziening in Nederland nu nog volledig gebaseerd is op gas. Als je van het gas af wil, zul je toch duurzame-warmtealternatieven moeten ontwikkelen. Hetzelfde geldt voor groen gas en waterstof. In het Klimaatakkoord staat een ambitie van 2 tot 3 miljard kubieke meter groen gas in 2030. We zitten nu bijna in 2023, maar we zitten nog niet eens op 200 miljoen. Er is ook geen helder plan om naar die 3 miljard te komen, maar het is wel ontzettend belangrijk.

De **voorzitter**:

Waarom is EBN daarvoor toegerust en niet bijvoorbeeld het ministerie zelf?

De heer **Van Hoogstraten**:

EBN is een privaatrechtelijke onderneming. We zijn een participatiemaatschappij. We zijn eigenlijk vergelijkbaar met Invest-NL, maar dan voor energie. Dat is 50 jaar geleden zo georganiseerd. Wij hebben naast het inbrengen van kennis en kunde de financiële slagkracht om investeringen te stimuleren en los te trekken. Het bijzondere als beleidsdeelneming is dat wij energiebeleid van het ministerie kunnen uitvoeren. Een mooi voorbeeld in het kader van voorzieningszekerheid is het vullen van Bergermeer. Daarvoor hebben we een speciale opdracht van het ministerie gekregen. Dat hebben we in een hele korte tijd samen met het ministerie weten te realiseren. We hebben nu ook het doel, zoals de Kamer dat heeft neergelegd, namelijk 90% van de gasopslagen, deze week gehaald.

De **voorzitter**:

In het vorige verhoor, met mevrouw Van Loon, ging het specifiek over het NorthH2-project: waterstof, waterstofontwikkeling, ook in Groningen. Daarbij is de ambitie om wind op zee om te zetten in waterstof. Dat is ook weer een publiek-private samenwerking. We hebben haar gevraagd welke lessen zij trekt uit de publiek-private samenwerking in het gasgebouw die je meeneemt in nieuwe vormen van publiek-private samenwerking in de energiesector. Wat zijn voor u de lessen van 60 jaar gasgebouw die u meeneemt naar andere publiek-private samenwerkingen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Het is natuurlijk niet alleen het gasgebouw. Het zijn die andere 200, bijna 240, publiek-private samenwerkingsverbanden die wij hebben, waarbij je ziet, vanuit de publieke kant, dat je soms nieuwe markten kan ontwikkelen en risico's kan verminderen voor de private partijen om toetreding te hebben. Verder gaat het om het delen van kennis. Een van de voordelen die EBN heeft is dat wij een totaal transparant inzicht hebben in de financieel-economische aspecten van alle olie- en gasactiviteiten in Nederland. Daarbij benchmarken we ook, delen we kennis en stimuleren we ook innovatie en samenwerking. Een bijzonder voorbeeld is een opruimverplichting voor de sector voor het weghalen van in onbruik geraakte installaties van bijna 7,5 miljard euro. Een aantal jaren zag dat er niet zo goed uit. Het ging niet zo goed. Over het algemeen gingen mensen over budget. De zorg was dat die 7,5 miljard richting 11,5 miljard zou gaan. Daar betaalt uiteindelijk ook weer

de Staat zo rond de 73% voor, want dat is in het gasgebouw. We hebben toen ook het initiatief genomen om samen met de brancheorganisatie een masterplan te ontwikkelen. Daarvoor hebben we de stichting Nexstep opgericht, om via samenwerking, kennisdeling en innovatie gezamenlijk dit probleem aan te pakken en op te lossen. Daar zijn we nu mee bezig. Dat gaat hartstikke goed. Dat zijn dingen waarbij je vanuit publiek perspectief makkelijker het initiatief kan nemen om zaken in gang te krijgen dan wanneer je het alleen aan private partijen zou overlaten.

De voorzitter:

Dat snap ik. Dat zijn ook belangrijke opgaven. Mevrouw Van Loon gaf aan: "Twee lessen die wij hebben geleerd, zijn: het moet transparant, wees open over alles wat je afspreekt, en doe het met de regio zelf." Als ik op dat niveau vraag naar welke lessen u trekt uit de samenwerking in het gasgebouw in de afgelopen jaren, zijn er dan ook dat soort lessen die u meeneemt in al die andere activiteiten waar EBN namens de Staat een rol in speelt?

De heer Van Hoogstraten:

Zeker. Zoals u zegt: je hebt natuurlijk lessen van dingen die goed zijn gegaan, maar je hebt natuurlijk ook lessen van dingen die niet zo goed zijn gegaan, met name het feit dat de samenwerking met je omgeving veel beter moet, maar ook kan. We hebben dat al een aantal jaren zelf toegepast. Ik noemde bijvoorbeeld eerder de Seismische Campagne Aardwarmte Nederland, waarbij we met 93 gemeentes in gesprek zijn gegaan. We doen ook tevredenheidsonderzoeken om te kijken of we dat wel goed doen en wat de verbeterpunten zijn. Een ander punt waar we mee bezig zijn, is dat we samen met Geothermie NL -- dat is de brancheorganisatie voor de geothermiesector -- participatiestandaarden hebben uitgewerkt. Wij doen projecten om dat toegankelijk te maken voor de omgeving, maar ook om ervoor zorg te dragen dat je het samen met je omgeving doet.

De voorzitter:

Als ik dat nu hoor en het betrek op het Groningenveld, mag ik dan concluderen dat u vond dat, als het gaat om het Groningenveld, het meer aan andere partijen was om die relatie met de samenleving en het draagvlak te organiseren, dan dat dat de verantwoordelijkheid van EBN was?

De heer Van Hoogstraten:

De OvS Groningen is er heel duidelijk over: de maten mogen niet naar buiten

treden. De NAM is aangewezen als de operator en is ook de vergunninghouder, dus exclusief bevoegd om die operaties uit te voeren. Dan was het heel sterk belegd bij de NAM. Daarnaast had EBN ook niet de mensen en de middelen om daaraan mee te werken. Zoals ik eerder zei: we hebben in al die tijd geen moertje aangedraaid of een schep in de grond gestoken. Dus dat was echt wel anders. Maar we zien wel dat in de samenwerkingsverbanden waarin we nu werken -- die zijn vaak een stuk kleiner -- we wel standaarden overleggen rondom wat wij van belang achten bij participatie of hoe dingen georganiseerd worden op het gebied van het betrekken van bewoners.

De **voorzitter**:

Die samenwerkingsovereenkomst verhinderde niet dat u wel op dat terrein actief mag zijn, terwijl dat in Groningen ...

De heer **Van Hoogstraten**:

Het zijn ook lessen die wij natuurlijk geleerd hebben uit Groningen. Zoals ik eerder zei, zijn we denk ik met z'n allen te technocratisch geweest. We hebben te veel geprobeerd het probleem op te lossen als ingenieurs, en onvoldoende rekening gehouden met de gevoelens, maar ook de frustraties van de Groningers. Daarom zitten we hier nu ook; het is niet goed gegaan.

De **voorzitter**:

Ik geef het woord even aan de heer Kwint. Nee, sorry, aan mevrouw Kat.

Mevrouw **Kat** (D66):

Sinds 2019 bent u voorzitter van de Koninklijke Vereniging van Gasfabrikanten in Nederland, een belangenorganisatie namens de gasector. Hoe verhoudt deze functie zich tot uw functie als CEO van EBN?

De heer **Van Hoogstraten**:

De KVGN is geen belangenorganisatie. Het is een netwerkorganisatie. Die is opgericht in 1873, in de tijd dat er nog bijna 180 gasbedrijven in Nederland waren. Die wilden toen gaan samenwerken om kennis te delen, maar ook om standaarden te zetten. Later is dat bijna allemaal opgegaan in de Gasunie. De belangrijkste partijen die daar altijd actief in geweest zijn, zijn Gasunie en GasTerra. Ik ben zelf in 2019 benaderd door mijn voorganger, de huidige CEO van Gasunie, met de vraag of ik dit wilde overnemen. Ik vond het belangrijk. Nederland heeft een bijzondere positie in Europa. 44% van ons energieverbruik is gas, terwijl dat in de rest van Europa zo rond de 20% ligt.

Dat betekent ook dat onze opgave om te verduurzamen twee keer zo groot is als die van veel andere landen in Europa, omdat elektriciteit veel makkelijker te verduurzamen is dan gas. Voor mij was het ook zaak om binnen het KVGN-verband te bekijken: hoe kunnen we kennis ontwikkelen, maar ook coalities smeden, om die verduurzaming van die gaswaardeketen te versnellen? Daar zijn we druk mee bezig geweest. We hebben gefocust op zaken als groen gas, waterstof, geothermie, CO₂-opslag, om daar meer aandacht aan te geven. Maar we zijn toch tot de conclusie gekomen dat als je dit echt succesvol wil doen, je dat toch breder moet trekken dan alleen de gasector. We zijn nu ook aan het kijken of we dat in bredere zin kunnen doen met bijvoorbeeld energieproducenten, maar ook met netwerkbedrijven en de infrastructuurbedrijven als TenneT en Gasunie.

Mevrouw **Kat** (D66):

Dus die beide functies bijten elkaar niet en er is geen sprake van belangenverstrengeling?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee, ik denk dat het elkaar versterkt. Ik heb 25 jaar in de private sector gewerkt. Ik ben naar de publieke sector overgestapt omdat ik echt wilde bijdragen aan het verduurzamen van onze energievoorziening. Dat stralen wij bij EBN ook uit. Ik probeer dat ook op alle andere mogelijke manieren te doen, om ook partijen bij elkaar te brengen om verandering te creëren.

Mevrouw **Kat** (D66):

We hebben het eerder kort even aangestipt, maar het valt ons op dat vrijwel maandelijks in de directievergadering van EBN overzichten worden getoond met cijfers over de schadeafhandeling en met informatie over recente aardbevingen. U krijgt ook aardbevingsvoorspellingen doorgestuurd van uw medewerkers. Dus uw organisatie volgt de ontwikkelingen in Groningen op de voet. In hoeverre heeft EBN volgens u dan invloed kunnen uitoefenen op de gaswinning in Groningen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Die informatie was voornamelijk bedoeld om te checken of we wel voldoende voorzieningen hadden opgebouwd en of de laatste modellen klopten, om te bepalen of we voldoende voorzieningen hadden voor schadeafhandeling en dat soort zaken. Maar uiteindelijk zijn de gasproductiehoeveelheden de verantwoordelijkheid van de minister. De minister heeft ook meerdere keren in de Kamer aangegeven dat hij daar verantwoordelijk voor is. Wij voeren

dat beleid uiteindelijk uit. Het is niet aan ons om de gaswinning te bepalen in Groningen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Is het dan ook niet aan EBN om dan rekenschap te geven over de brede impact van die gaswinning op Groningers?

De heer **Van Hoogstraten**:

De rol van EBN is: wij treden niet naar buiten binnen de Maatschap. NAM is aangewezen als de uitvoerder, als de operator, voor de Groningenconcessie. Die hadden tot voor kort ook de zorgplicht onder de Mijnbouwwet. Het is de verantwoordelijkheid van de NAM om dat te doen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Als u dat dan vergelijkt met de positie bij TAQA, qua maatschappelijke verantwoordelijkheid, is dat dan niet te vergelijken?

De heer **Van Hoogstraten**:

TAQA was een operator, net als de NAM dat is. Natuurlijk was ik daar verantwoordelijk voor toen ik directeur was bij TAQA. Maar bij EBN had ik echt een andere rol.

Mevrouw **Kat** (D66):

In dit verhoor heeft u de rol geschetst die EBN in de voorbije jaren heeft gespeeld bij de gaswinning in Groningen. U heeft vorig jaar, in juli 2021, een interview gegeven aan de Telegraaf. Er werd aan u de vraag gesteld: moet het grote, maar totaal onbekende staatsbedrijf binnenkort niet gewoon het licht uitdoen, nu de miljardenwinsten uit de gaswinning opdrogen? Daar antwoordt u op: "Nee, we waren de accountant van de olie- en gasindustrie. Die rol is veranderd. We hebben nu meer een aanjagende rol bij de verduurzaming en ontwikkeling van alternatieven voor gas om de klimaatdoelen te halen." Hoe kwam u tot de conclusie "we waren de accountant van de olie- en gasindustrie"?

De heer **Van Hoogstraten**:

Nou, misschien is "accountant" een ongelukkig woord. Wij behartigden het financieel-economisch belang van de Staat in de olie- en gaswinning, niet alleen binnen de Maatschap, maar ook bij al die andere joint ventures in de kleine velden. Maar ik ben wel van mening dat dat wel echt veranderd is. Dat hebben we natuurlijk de afgelopen jaren zien veranderen: de activiteiten

waar EBN zich mee bezighoudt, maar ook de strategie die we in 2016 hebben ingezet. Diezelfde vraag werd mij namelijk ook door de or gesteld toen ik mijn kennismakingsgesprek had in 2016: ben jij hier gekomen om het licht uit te doen? Het idee was: de gaswinning is eindig in Nederland; daar stoppen we mee. Ik zei: het licht uitdoen? Het energieverbruik in Nederland neemt alleen maar toe, dus de verantwoordelijkheid om daar duurzame alternatieven voor te ontwikkelen wordt alleen maar groter. Daar wilde ik mij voor inzetten en dat wil ik nog steeds.

Mevrouw **Kat** (D66):

U zegt dat "accountant" een ongelukkig woord is. U heeft het wel over: we hebben te technocratisch daarnaar gekeken en ons meer als ingenieur opgesteld, en onze focus was heel erg boekhoudkundig op de financiële bestedingen, op het doelmatig besteden van gelden. Dat klinkt wel alsof u dan de boekhouder was in het gasgebouw.

De heer **Van Hoogstraten**:

In het gasgebouw was onze focus inderdaad echt sterk op het financieel-economische belang. Ik denk dat dat daarbuiten wel verbreed is. In onze huidige strategie, die we nu net ontwikkeld hebben, is er ook veel meer aandacht voor het publieke belang. Maar voor de omwonenden, de menselijke maat, zijn er natuurlijk ook lessen die wij zelf hebben getrokken uit Groningen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Heeft u in de afgelopen jaren zelf contact gehad met inwoners van Groningen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Ik ben daar een keer op werkbezoek geweest. Ik ben recentelijk nog in Groningen geweest. De NAM was de operator. Wij mochten volgens de OvS niet naar buiten treden, maar natuurlijk moest ik mezelf wel laten informeren.

Mevrouw **Kat** (D66):

Wat is u uit die gesprekken bijgebleven?

De heer **Van Hoogstraten**:

Wat mij is bijgebleven, is ook wat ik hier zie bij de verhoren: de onmacht. Daar kan ik me echt veel bij voorstellen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Heeft het met u iets gedaan? Wat deed het dan met u als u die verhoren hoorde, maar ook dat ene werkbezoek dat u had?

De heer **Van Hoogstraten**:

Natuurlijk doet dat wat met mij. Zoals ik zei: ik denk dat we met z'n allen wel kunnen concluderen dat dat niet goed is gegaan.

Mevrouw **Kat** (D66):

Want wie borgde dan uiteindelijk het belang van veiligheid, in uw ogen?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat publieke belang van veiligheid was volgens de OvS duidelijk belegd bij enerzijds de NAM als operator, maar anderzijds bij de aangewezen toezichthouder namens de minister, het Staatstoezicht op de Mijnen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Ten slotte. Uw rol is de kosten beheersen in de Maatschap. U wordt geacht dus ook geen andere publieke belangen te dienen. Als NAM vanuit kostenoptiek streeft naar het beperken van schadevergoedingen en naar minimale versterkingskosten, hoe stelt u zich dan op?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dat kan natuurlijk niet, want de schadeafhandeling ligt buiten de NAM en de versterking ook. Dus dat is niet van toepassing.

Mevrouw **Kat** (D66):

Oké.

De **voorzitter**:

Ik heb nog één vraag. U geeft heel nadrukkelijk aan dat de bestaande samenwerkingsovereenkomst rond het Groningenveld u verhindert om naar buiten te treden in de regio, omdat dat is voorbehouden aan de operator. Nou heeft de Hoge Raad gezegd dat EBN ook moet worden gezien als mede-exploitant. Werpt dat niet nog een ander licht daarop? Had u niet ook juridisch de ruimte om wel naar buiten te treden in de regio?

De heer **Van Hoogstraten**:

Dit was in 2019. Wij zagen dat toch echt als een juridisch oordeel dat EBN aansprakelijk gesteld kon worden. Daarnaast waren toentertijd überhaupt

schadeafhandeling en versterking al bij publieke organisaties gestald. De OvS geeft toch wel duidelijk aan dat de maten niet naar buiten zullen treden.

De **voorzitter**:

Ongeacht het oordeel dat de Hoge Raad heeft gegeven.

De heer **Van Hoogstraten**:

Nee, ja, nou, zoals ik zeg: dat is nu denk ik ... Wij zijn daar vooral rolvast in gebleven.

De **voorzitter**:

Dan zijn we uitgevraagd. Dank voor uw medewerking. Ik verzoek de griffier om u en uw steunverlener naar buiten te geleiden.

Het volgende verhoor vindt morgenochtend om 10.00 uur plaats. Dat zal zijn met de heer De Jong, de directeur van Exxon.

Sluiting 15.41 uur.